

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2014/146

Karar Sayısı : 2015/31

Karar Tarihi : 19.3.2015

R.G. Tarih-Sayı : 13.6.2015 - 29385

İPTAL DAVASINI AÇAN : Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri M. Akif HAMZAÇEBİ ve Engin ALTAY ile birlikte 122 milletvekili

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : İzmir Bölge İdare Mahkemesi (E.2014/159)

DAVA VE İTİRAZIN KONUSU : 18.6.2014 tarihli ve 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A- 15. maddesiyle değiştirilen, 6.1.1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 15. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan "*ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna.*" ibaresinin,

B- 18. maddesiyle 2577 sayılı Kanun'a eklenen 20/A maddesinin,

C- 19. maddesiyle 2577 sayılı Kanun'un başlığıyla birlikte değiştirilen 45. maddesinin (8) numaralı fıkrasının,

D- 26. maddesiyle 2577 sayılı Kanun'un 55. maddesinin,

1- "*Yargılamanın yenilenmesi usulü.*" biçiminde değiştirilen başlığının,

2- (3) ve (4) numaralı fıkralarında yer alan "*ve kararın düzeltilmesi*" ibarelerinin madde metninden çıkarılmasının,

3- (5) numaralı fıkrasında yer alan "*ve kararın düzeltilmesinde*" ibaresinin madde metninden çıkarılmasının,

4- (5) numaralı fıkrasının "*Bu madde ile 53 üncü.*" biçiminde değiştirilen ibaresinin,

E- 40. maddesiyle, 22.4.1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun başlığıyla birlikte değiştirilen 114. maddesinde yer alan "*.bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur.*" ibaresinin,

F- 69. maddesiyle, 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 277. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "*veya yapılmakta olan bir soruşturmada,*" ve "*şüpheli veya*" ibarelerinin madde metninden çıkarılmasının,

G- 71. maddesiyle değiştirilen, 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 173. maddesinin;

1- (1) numaralı fıkrasında yer alan *"ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine."* ibaresinin,

2- (3) numaralı fıkrasının,

3- (4) numaralı fıkrasında yer alan *"Sulh ceza hâkimliği"* ibaresinin,

4- (6) numaralı fıkrasında yer alan *"sulh ceza hâkimliğinin"* ibaresinin,

H- 80. maddesiyle değiştirilen, 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 105/A maddesinin (4) numaralı fıkrasının,

I- 103. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan *"ve 54 üncü."* ibaresinin,

Anayasa'nın 2., 10., 13., 36., 37., 74. ve 125. maddelerine aykırılığını ileri sürerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

II- YASA METİNLERİ

A- İptali İstenilen Yasa Kuralları

Kanun'un iptali istenilen kuralların da yer aldığı maddeleri şöyledir:

"MADDE 15- 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 15 inci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "kararın düzeltilmesi veya temyiz yoluna; tek hâkim kararına karşı ise itiraz yoluna" ibaresi "ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 18- 2577 sayılı Kanuna 20 nci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 20/A maddesi eklenmiştir.

"İvedi yargılama usulü:

MADDE 20/A- 1. İvedi yargılama usulü aşağıda sayılan işlemlerden doğan uyuşmazlıklar hakkında uygulanır:

a) İhaleden yasaklama kararları hariç ihale işlemleri.

b) Acele kamulaştırma işlemleri.

c) Özelleştirme Yüksek Kurulu kararları.

d) 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemleri.

e) 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idari yaptırım kararları hariç çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlar.

f) 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararları.

2. İvedi yargılama usulünde:

a) Dava açma süresi otuz gündür.

b) Bu Kanunun 11 inci maddesi hükümleri uygulanmaz.

c) Yedi gün içinde ilk inceleme yapılır ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır.

d) Savunma süresi dava dilekçesinin tebliğinden itibaren on beş gün olup, bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma verme süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır.

e) Yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemez.

f) Bu davalar dosyanın tekemmülünden itibaren en geç bir ay içinde karara bağlanır. Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır.

g) Verilen nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.

h) Temyiz dilekçeleri üç gün içinde incelenir ve tebliğe çıkarılır. Bu Kanunun 48 inci maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümleri kıyasen uygulanır.

ı) Temyiz dilekçelerine cevap verme süresi on beş gündür.

i) Danıştay evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görürse veya temyiz sadece hukuki noktalara ilişkin ise yahut temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verir. Aksi hâlde gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak esas hakkında yeniden karar verir. Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı bulduğu hâllerde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir. Temyiz üzerine verilen kararlar kesindir.

j) Temyiz istemi en geç iki ay içinde karara bağlanır. Karar en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılır."

MADDE 19- 2577 sayılı Kanunun 45 inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"İstinaf:

MADDE 45- 1. İdare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde istinafyoluna başvurulabilir. Ancak, konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup, bunlara karşı istinafyoluna başvurulamaz.

2. İstinaf, temyizın şekil ve usullerine tabidir. İstinaf başvurusuna konu olacak kararlara karşı yapılan kanun yolu başvurularında dilekçelerdeki hitap ve istekle bağlı kalınmaksızın dosyalar bölge idare mahkemesine gönderilir.

3. Bölge idare mahkemesi, yaptığı inceleme sonunda ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulursa istinaf başvurusunun reddine karar verir. Karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise gerekli düzeltmeyi yaparak aynı kararı verir.

4. Bölge idare mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararını hukuka uygun bulmadığı takdirde istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verir. Bu hâlde bölge idare mahkemesi için esası hakkında yeniden bir karar verir. İnceleme sırasında ihtiyaç duyulması hâlinde kararı veren mahkeme veya başka bir yer idare ya da vergi mahkemesi istinabe olunabilir. İstinabe olunan mahkeme gerekli işlemleri öncelikle ve ivedilikle yerine getirir.

5. Bölge idare mahkemesi, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davaya görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hâllerinde, istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar vererek dosyayı ilgili mahkemeye gönderir. Bölge idare mahkemesinin bu fıkra uyarınca verilen kararları kesindir.

6. Bölge idare mahkemelerinin 46 ncı maddeye göre temyize açık olmayan kararları kesindir.

7. İstinaf başvurusuna konu edilen kararı veren ya da karara katılan hâkim, aynı davanın istinaf yoluyla bölge idare mahkemesince incelenmesinde bulunamaz.

8. İvedi yargılama usulüne tabi olan davalarda istinaf yoluna başvurulamaz."

MADDE 26- 2577 sayılı Kanunun 55 inci maddesinin başlığı "**Yargılamanın yenilenmesi usulü:**" şeklinde, beşinci fıkrasında yer alan "**53, 54 ve bu**" ibaresi "**Bu madde ile 53 üncü**" şeklinde değiştirilmiş; **üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan "ve kararın düzeltilmesi"** ibareleri ile beşinci fıkrasında yer alan "**ve kararın düzeltilmesinde**" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 40- 2820 sayılı Kanunun 114 üncü maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Gerçek dışı üye kaydı yapılması:

MADDE 114- Siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydedenler hakkında **bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur."**

MADDE 69- 5237 sayılı Kanunun 277 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "**veya yapılmakta olan bir soruşturmada,**" ve "**şüpheli veya**" ibareleri madde metninden çıkarılmış ve fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Teşebbüs iltimas derecesini geçmediği takdirde verilecek ceza altı aydan iki yıla kadardır."

MADDE 71- 5271 sayılı Kanunun 173 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine" ibaresi "**ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine**" şeklinde; üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde; dördüncü fıkrasında yer alan "Mahkeme" ibaresi "**Sulh ceza hâkimliği**" şeklinde ve altıncı fıkrasında yer alan "ağır ceza mahkemesinin" ibaresi "**sulh ceza hâkimliğinin**" şeklinde değiştirilmiştir.

"(3) Sulh ceza hâkimliği, kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görür ise bu hususu açıkça belirtmek suretiyle, o yer Cumhuriyet başsavcılığından talepte bulunabilir; kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddeder; itiraz edenı giderlere mahkûm eder ve dosyayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Cumhuriyet savcısı, kararı itiraz edene ve şüpheliye bildirir."

MADDE 80- 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"(4) Adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle, cezası hapse çevrilen hükümlüler yukarıdaki fıkralardaki infaz usulünden yararlanamazlar."

MADDE 103- Aşağıdaki hükümler yürürlükten kaldırılmıştır.

a) 6/1/1982 tarihli ve 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun 8 inci ve 9 uncu maddeleri.

b) 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 47 nci ve **54 üncü** maddeleri.

c) 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun;

1) 143 üncü maddesinin ikinci fıkrası,

2) 188 inci maddesinin ikinci fıkrası,

3) 238 inci maddesinin dördüncü fıkrası.

ç) 23/3/2005 tarihli ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun geçici 4 üncü maddesi."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Dava ve ek dava dilekçesi ile başvuru kararında, Anayasa'nın 2., 10., 13., 36., 37., 74. ve 125. maddelerine dayanılmıştır.

III- İLK İNCELEME

A- E.2014/146 Sayılı Başvuru Yönünden

1- Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi

DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN, M. Emin KUZ ve Hasan Tahsin GÖKCAN'ın katılımlarıyla 25.9.2014 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle iptali istenilen bazı kurallar hakkında usulüne uygun başvuru yapıp yapılmadığı sorunu görüşülmüştür.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 38. maddesinin (6) numaralı fıkrasında, *"İptal davalarında, Anayasaya aykırılıkları ileri sürülen hükümlerin Anayasanın hangi maddelerine aykırı olduğunun ve gerekçelerinin belirtilmiş olması zorunludur."* kuralı yer almış; Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da *"İptali istenen kurallar ve bunların her birinin Anayasanın hangi maddelerine aykırılık oluşturduğu", "Anayasaya aykırılıkları ileri sürülen hükümlerin her birinin Anayasanın hangi maddelerine, hangi nedenlerle aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmesi"* dava dilekçesinde yer alması gereken hususlar arasında sayılmıştır.

6216 sayılı Kanun'un 39. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, dava dilekçesinin 38. maddede gösterilen şartları taşıyıp taşımadığının kayıt tarihinden itibaren on gün içinde inceleneceği, başvuru dilekçesindeki eksikliklerin varsa kararla saptanarak onbeş günden az olmamak üzere verilecek süre içinde tamamlanması için ilgililere tebliğ olunacağı; (3) numaralı fıkrasında ise (1) numaralı fıkra da belirtilen süre içinde eksikliklerin tamamlanmaması hâlinde Genel Kurulca iptal davasının açılmamış sayılmasına karar verileceği belirtilmiştir.

Dava dilekçesinde, 6545 sayılı Kanun'un;

1- 15. maddesiyle, 6.1.1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 15. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan ve "ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna" şeklinde değiştirilen "kararın düzeltilmesi veya temyiz yoluna; tek hakim kararına karşı ise itiraz yoluna" ibaresi içinde yer alan "kararın düzeltilmesi veya." ibaresi,

2- 26. maddesiyle, 2577 sayılı Kanun'un 55. maddesinin, (5) numaralı fıkrasında yer alan ve "Bu madde ile 53 üncü." şeklinde değiştirilen "53, 54 ve bu." ibaresi içinde yer alan "., 54." ibaresi,

ile ilgili olarak iptal istemine konu gerekçelerle sonuç ve istem bölümleri arasında çelişki bulunduğu saptanmıştır.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Kanun'un 39. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri M. Akif HAMZAÇEBİ ve Engin ALTAY'a bildirimde bulunulmasına ve yukarıda belirtilen çelişkinin giderilmesi için kararın tebliğinden başlayarak 15 (onbeş) gün süre verilmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

2- Anayasa Mahkemesinin 25.9.2014 tarihli ara kararında belirtilen eksikliklerin tamamlanması üzerine, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN, M. Emin KUZ ve Hasan Tahsin GÖKCAN'ın katılımlarıyla 2.10.2014 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının

incelenmesine, yürürlüğü durdurma isteminin ise esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B- E.2014/159 Sayılı Başvuru Yönünden

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN, M. Emin KUZ ve Hasan Tahsin GÖKCAN'ın katılımlarıyla 22.10.2014 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma isteminin ise esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV- BİRLEŞTİRME KARARI

6.1.1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun, 18.6.2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 18. maddesiyle eklenen 20/A maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinin iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin davanın, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2014/146 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, E.2014/159 sayılı dosyanın esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2014/146 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine, 22.10.2014 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Dava ve ek dava dilekçesi ile başvuru kararı ve ekleri, Raportör Fatih ŞAHİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu yasa kuralları, dayarılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Kanun'un 103. Maddesinin Birinci Fıkrasının (b) Bendinde Yer Alan ".ve 54 üncü." İbaresinin İncelenmesi

Dava dilekçesinde, idari yargıda karar düzeltme yolunun ortadan kaldırılmasının, hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkını kullanılamaz hâle getirdiği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Kanun'un 103. maddesinin birinci fıkrasının dava konusu kuralın da yer aldığı (b) bendinde, 2577 sayılı Kanun'un 47. ve 54. maddelerinin yürürlükten kaldırılması öngörülmüştür. Buna göre, 2577 sayılı Kanun'un 54. maddesinde düzenlenen karar düzeltme yolu yürürlükten kaldırılmıştır.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuk güvenliğini sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir. Hukuk devletinde kanunların kamu yararı gözetilerek çıkarılması zorunludur. Kanun koyucu, Anayasa'ya ve

hukukun genel ilkelerine aykırı olmamak kaydıyla her türlü düzenlemeyi yapma konusunda takdir yetkisine sahiptir.

Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" hükmüne yer verilmiştir. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının yanında, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kimi kararlarında belirtildiği üzere, kanun yoluna başvurma hakkı da, hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkı kapsamındadır.

Anayasa'nın tüm maddeleri aynı etki ve değerde olup aralarında bir üstünlük sıralaması bulunmadığından, uygulamada bunlardan birine öncelik tanımak olanaklı değildir. Bu nedenle, kimi zaman zorunlu olarak birlikte uygulanan iki Anayasa kuralından biri, diğerinin sınırını oluşturabilmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyeti için düzenlendiği maddede herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş ise de, davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını ifade eden Anayasa'nın 141. ve mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini öngören Anayasa'nın 142. maddelerinin, hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır.

Anayasa'nın 155. maddesinde, Danıştayın idari mahkemelerce verilen ve "*kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı*" karar ve hükümlerin son inceleme mercii olduğu belirtilmiş ancak, kanun yollarının neler olduğu ve kanun yoluna başvuru usulü ile birden fazla kanun yolu öngörülüp öngörülmeceği hususlarında herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Dolayısıyla, kanun yolunun niteliği, usulü ve sayısının belirlenmesi hususunda kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır. Ancak, kanun koyucu bu yetkisini kullanırken hukukun genel ilkelerine ve Anayasa'daki kurallara, özellikle de hukuk devleti ilkesine ve adil yargılama hakkına uygun hareket etmelidir.

Kanun yolu, bir yargı yeri tarafından verilen ve hukuka aykırı olduğu ileri sürülen bir kararın, aynı veya başka bir yargı yeri tarafından incelenmesini sağlayan hukuki yoldur. 2577 sayılı Kanun'un 54. maddesinin önceki hâlinde yer alan karar düzeltme müessesesi, Danıştay dava dairelerince veya bölge idare mahkemelerince verilen kararın, aynı yargı mercii tarafından yeniden incelenmesine imkân tanıyan olağan bir kanun yoludur.

Kanunla, 2577 sayılı Kanun'da "*itiraz, temyiz ve karar düzeltme*" şeklinde düzenlenen kanun yolu sistematığında değişikliğe gidilerek idari yargıda kanun yolları "*istinaf ve temyiz*" şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Bu yolla, ilk derece idare ve vergi mahkemesi kararlarına karşı kural olarak bölge idare mahkemesine istinaf yoluyla başvuru hakkı tanınmış, bölge idare mahkemesinin istinaf mercii sıfatıyla 2577 sayılı Kanun'un 46. maddesinde tahdidi olarak sayılan davalarla ilgili verdiği kararlar ile Danıştay dava dairelerinin ilk derece sıfatıyla verdiği kararlara karşı temyiz yoluna başvuru imkânı getirilmiştir.

İdari yargıda istinaf sisteminin kabul edilmesiyle birlikte temyiz aşamasından sonra bir de kararın düzeltilmesi yoluna başvurulmasının yargılamanın uzamasına sebebiyet vereceği düşüncesiyle karar düzeltme yolunun kaldırıldığı anlaşılmaktadır.

Bu itibarla, idari yargıda davaların gereksiz yere uzamasını önlemek amacıyla kamu yararı gözetilerek karar düzeltme yolunun ortadan kaldırılmasını öngören kural kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup temyiz mercii tarafından verilen kararın aynı merci tarafından tekrar gözden geçirilmesini sağlayan karar düzeltme yolunun kaldırılmış olmasının adil yargılanma hakkını zedeleyen bir yönü bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 13. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

B-Kanun'un 15. Maddesiyle Değiştirilen 2577 Sayılı Kanun'un 15. Maddesinin (4) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "*ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna.*" İbaresinin İncelenmesi

Dava dilekçesinde, Kanun'un 103. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "*ve 54 üncü.*" ibaresine yönelik gerekçelerle kuralın, Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2577 sayılı Kanun'un 15. maddesinin (4) numaralı fıkrasında, ilk inceleme üzerine Danıştay veya mahkemelerce verilen; idari yargının görevli olduğu konularda davanın görev ve yetki yönünden reddine ilişkin kararlarla, gerçek hasma tebliğ ve dilekçe red kararları dışında, ilgisine göre "*kararın düzeltilmesi, temyiz veya itiraz*" yoluna başvurulabileceği hükmü yer almakta iken dava konusu kuralla tarafların başvuru hakkı "*istinaf ve temyiz*" şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Kanun'un 103. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "*ve 54 üncü.*" ibaresine ilişkin gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 13. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

C- Kanun'un 26. Maddesiyle 2577 Sayılı Kanun'un 55. Maddesinin "*Yargılamanın yenilenmesi usulü:*" Biçiminde Değiştirilen Başlığının İncelenmesi

Dava dilekçesinde, Kanun'un 103. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "*ve 54 üncü.*" ibaresine ilişkin gerekçelerle değiştirilen madde başlığının, Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2577 sayılı Kanun'un 55. maddesinin başlığı "*Yargılamanın yenilenmesine ve kararın düzeltilmesine ilişkin özel hükümler:*" şeklinde iken, 6545 sayılı Kanun'un 26. maddesiyle anılan maddenin başlığı "*Yargılamanın yenilenmesi usulü:*" biçiminde değiştirilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisinin kapsamına, kanun adı verilen normlar (kurallar) girmektedir. Kanun, Anayasa'nın yetkili kıldığı organ tarafından yazılı bir şekilde ve bu ad altında tespit edilmiş bulunan genel, sürekli ve soyut hukuk normlarıdır. Norm ise insan davranışını yönlendirmek amacıyla belirli bir şeyin yapılmasını yasaklayan ya da belirli bir şeyin yapılmasına izin veya yetki veren ve cebirle desteklenmiş irade açıklamalarıdır. Dolayısıyla hukuk normları daima emir, yasak, izin veya yetki içeren önermelerden oluşur. İnsan davranışını yönlendirmeyi hedeflemeyen, yani emir vermeyen, yasak koymayan, izin veya yetki vermeyen bir önerme, normatif nitelikte olmadığından hukuk kuralı sayılmaz.

Türk hukukunda ilk kez, İsviçre'den iktibas edilen 1926 tarihli Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu'nda uygulanmaya başlanan maddelere kenar başlığı konması usulü, kanunun planını ayrıntılı olarak ortaya koyması, istenen maddenin hemen bulunmasına imkân sağlaması, ayrıca bazı kanunların kapsadığı maddelerin daha açık olarak anlaşılmasına ve gereksiz tartışma ve tereddütlerin önlenmesine yardımcı olması bakımından büyük fayda sağlamaktadır.

Yasamadan sadır olan işlemlerin norm sayılabilmesi için emir, yasak, izin veya yetki içeren önermelerden oluşması gerekmektedir. Önerme, belli bir doğruluk değeri bulunan ifadeler olup herhangi bir söz dizisinin önerme olabilmesi için öncelikle bir anlamının olması gerekir. Türkçe'de, bir söz dizisinin anlamlı olabilmesi için bir yargı bildirmesi, yani yükleme sahip olması gerekmektedir. Madde kenar başlıkları ise yüklemsiz söz dizilerinden ibaret olduklarından bir anlamları da yoktur. Anlamı bulunmayan bu söz dizilerinin önerme niteliği bulunmamakta ve dolayısıyla bunlar hukuk normu da sayılmamaktadır. Kanun koyucunun iradesinin ürünü olsalar da hukuk normu niteliğinde olmayan madde kenar başlıklarının iptal davasına konu edilmesi mümkün değildir.

Açıklanan nedenlerle, 2577 sayılı Kanun'un, 6545 sayılı Kanun'un 26. maddesiyle değiştirilen 55. maddesinin, "*Yargılamanın yenilenmesi usulü:*" biçimindeki madde başlığına yönelik iptal istemi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekmektedir.

D- Kanun'un 26. Maddesiyle 2577 Sayılı Kanun'un 55. Maddesinin (3) ve (4) Numaralı Fıkralarında Yer Alan "*ve kararın düzeltilmesi*" İbarelerinin Madde Metninden Çıkarılmasının, (5) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "*ve kararın düzeltilmesinde*" İbaresinin Madde Metninden Çıkarılmasının ve (5) Numaralı Fıkrasının "*Bu madde ile 53 üncü.*" Biçiminde Değiştirilen İbaresinin İncelenmesi

Dava dilekçesinde, Kanun'un 103. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "*ve 54 üncü.*" ibaresine yönelik gerekçelerle kuralların, Anayasa'nın 2., 13. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Kararın düzeltilmesi müessesesinin idari yargıda ortadan kaldırılmasına paralel şekilde, Kanun'un 55. maddesinde de iptal istemine konu kurallarla şekli değişiklikler yapılarak kararın düzeltilmesine başvurulması durumunda uygulanacak olan yargılama usulüne ilişkin özel hükümler madde metninden çıkarılmıştır.

Kanun'un 103. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "*ve 54 üncü.*" ibaresine ilişkin gerekçeler bu kurallar yönünden de geçerlidir.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kurallar Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal istemlerinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 13. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

E- Kanun'un 18. Maddesiyle 2577 Sayılı Kanun'a Eklenen 20/A Maddesinin İncelenmesi

1- İvedi Yargılama Usulüne İlişkin Genel Açıklama

Dava konusu maddenin (1) numaralı fıkrasında, ihaleden yasaklama kararları hariç ihale işlemleri, acele kamulaştırma işlemleri, Özelleştirme Yüksek Kurulu kararları, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemleri, 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idari yaptırım kararları hariç çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlar ile 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Bakanlar Kurulu kararlarından kaynaklanan uyuşmazlıkların ivedi yargılama usulüne tabi olduğu hüküm altına alınmıştır.

İvedi yargılama usulüne tabi olan uyuşmazlıklarda uygulanacak kurallar ise dava konusu maddenin (2) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir.

Buna göre, ivedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlıklarda; dava açma süresi otuz güne düşürülmüş, 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesinin uygulanmayacağı belirtilmiş, dava dilekçelerinin yedi gün içinde ilk incelemesinin yapılarak aynı süre içerisinde tebliğe çıkarılması öngörülmüş, savunma verme süresi onbeş gün olarak belirlenmiş, savunma verme süresinin bir defaya mahsus olmak üzere en fazla on beş gün uzatılabilmesine imkân tanınmış, savunmanın verilmesi veya savunma verme süresinin geçmesiyle dosyanın tekemmül etmiş sayılacağı kurala bağlanmış, yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara karşı itiraz yoluna başvuru imkânı kaldırılmış, davaların en geç bir ay içinde karara bağlanması, ara kararı, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemlerin ivedilikle sonuçlandırılması öngörülmüş, temyiz yoluna başvuru ve cevap süresi on beş güne düşürülmüş, temyiz dilekçelerinin üç gün içinde incelenip tebliğe çıkarılması ve Kanun'un temyiz yolunu düzenleyen 48. maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümlerinin ivedi yargılamaya tabi olan davalarda da uygulanması kurala bağlanmıştır.

Temyiz incelemesinde Danıştaya evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edindiği bilgiyi yeterli görmesi halinde veya temyizcinin sadece hukuki noktalara ilişkin yahut temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verme, aksi hâlde gerekli inceleme ve tahkikatı yaparak esas hakkında yeniden karar verme, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı bulması hâlinde ise kararı bozarak dosyayı geri gönderme yetkisi tanınmış, temyiz üzerine verilen kararlara karşı başka bir mercie başvurulmadan kararların kesinleşmesi öngörülmüş; ayrıca temyiz isteminin en geç iki ay içinde karara bağlanması ve kararların en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılması kural altına alınmıştır.

2- Anayasa'ya Uygunluk Denetimi

a- Maddenin (1) Numaralı Fıkrası

Dava dilekçesinde, 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesinin (1) numaralı fıkrasında sayılan işlemlerden kaynaklanan davaların ivedi yargılama usulüne tabi kılınmasının bu uyuşmazlıklar yönünden Anayasa ile teminat altına alınan hak arama özgürlüğü ve dilekçe

hakkını zedelediği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 36., 74. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasa'da, idari işlemlere karşı açılacak davaların hangi yargılama usullerine tabi olduğuna ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamış, sadece Anayasa'nın 125. maddesinde, idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu belirtilmiştir.

Anayasa'nın 142. maddesinde ise mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ile yargılama usullerinin kanunla düzenleneceği kurala bağlanarak, yargılama usullerini belirleme konusunda kanun koyucuya takdir yetkisi tanınmıştır. Bu nedenle, hangi uyuşmazlıkların ivedi yargılama usulüne tabi olarak çözümleneceğini ve bu uyuşmazlıklarda uygulanacak yargılama usullerini belirleme yetkisi, Anayasa'da belirlenen kurallara bağlı kalmak ve adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini gözetmek koşuluyla kanun koyucunun takdirindedir.

Dava konusu maddenin gerekçesinden, ihale, özelleştirme ve acele kamulaştırma gibi işlemlerden kaynaklanan bazı idari davaların sürüncemede kalmasının hukuki belirsizliğe neden olduğu, bu durumun hem idare hem de davacılar bakımından katlanılması zor ya da imkânsız sonuçların doğmasına yol açabildiği, bu nedenle, yargısal sürecin süratle sonuçlandırılmasının özel önem taşıdığı ihale, acele kamulaştırma, özelleştirme, Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama, çevresel etki değerlendirmesi ve afet riski altındaki alanların dönüştürülmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların bir an önce sonuçlandırılması amacıyla diğer idari uyuşmazlıklara nazaran farklı yargılama usullerine tabi tutulduğu anlaşılmaktadır.

Dava konusu kuralda sayılan idari işlemlerden doğan uyuşmazlıkların önem ve özelliği nedeniyle bir an evvel çözümlenerek karara bağlanması amacıyla kamu yararı gözetilerek ivedi yargılama usulüne tabi kılınması kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup kuralda, Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesi ile idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunu düzenleyen 125. maddesiyle çelişen bir yön bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. ve 125. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 36. ve 74. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

b- Maddenin (2) Numaralı Fıkrasının (a), (g) ve (ı) Bentleri

Dava dilekçesinde, dava konusu kurallarla, ivedi yargılama usulüne tabi davalarda, dava açma, temyiz yoluna başvurma ve temyiz dilekçelerine cevap verme sürelerinin kısaltılmasının hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkını zedelediği belirtilerek kuralların, Anayasa'nın 2., 36. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6216 sayılı Kanun'un 43. maddesine göre, dava konusu kurallar ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

Dava konusu kurallarla, ivedi yargılama usulünde, dava açma süresi otuz gün, temyiz yoluna başvuru süresi ve temyize cevap süresi de onbeş gün olarak belirlenmiştir.

Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasında, *"İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır."* kuralına yer verilmiş; hak arama hürriyetini düzenleyen 36.

maddesinin birinci fıkrasında ise *"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."* denilmiştir.

İdari eylem ve işlemlerin yargı denetimine tabi olması demokratik hukuk devletinin *"olmazsa olmaz"* koşuludur. Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasında yer alan *"İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır."* biçimindeki kuralıyla benimsediği husus da etkili bir yargısal denetimdir. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu, yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir.

Kişilere yargı mercileri önünde dava ve savunma hakkı tanınması *"silahların eşitliği"* ve *"çelişmeli yargılama"* ilkeleri ışığında, hakkaniyete uygun yargılamanın da temelini oluşturmaktadır. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının yargılama sırasında usul hükümleri yönünden eşit konumda bulunmasını, taraflardan birine dezavantaj diğerine avantaj sağlayacak kurallara yer vermeme esasını öngörmekte, diğer bir deyişle davanın tarafları arasında hakkaniyete uygun bir dengenin varlığını gerekli kılmaktadır. Çelişmeli yargılama ilkesi ise taraflara, dosyaya giren görüşler ile diğer tarafça sunulan deliller hakkında bilgi sahibi olma ve karşı iddialarını sunma hususunda uygun olanakların sağlanması anlamına gelir.

Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte, bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca, hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir. Ancak, bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz. Anayasa'nın 13. maddesine göre temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamalar, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı gibi hak ve özgürlüklerin özlerine de dokunamaz.

Dava konusu kurallarla, dava açma, temyiz yoluna başvurma ve temyize cevap verme sürelerinin kısaltılmasının hak arama özgürlüğüne müdahale niteliği taşıdığı açıktır. Ancak bu müdahalenin, ivedi yargılama usulüne tabi olan uyuşmazlıkların bir an evvel yargı mercileri önüne getirilerek karara bağlanmasına yönelik meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır.

İvedi yargılama usulüne tabi davalarda yargılama sürecinin hızlandırılması amacı da dikkate alındığında dava konusu kurallarda belirtilen dava açma, temyiz yoluna başvurma ve temyize cevap verme sürelerinin, dilekçelerin hazırlanması ve eklerinin temin edilmesini imkânsız kılacak veya büyük ölçüde güçleştirecek kadar kısa olmayıp dava ve cevap hakkının kullanımına ölçüsüz bir sınırlama getirmemektedir.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kurallar Anayasa'nın 2., 13., 36. ve 125. maddelerine aykırı değildir. İptal istemlerinin reddi gerekir.

c- Maddenin (2) Numaralı Fıkrasının (d) Bendi

Dava dilekçesinde, 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a), (g) ve (ı) bentlerine yönelik gerekçelerle kuralın, Anayasa'nın 2., 36. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

ca- Bendin Birinci Cümlesi

Dava konusu bendin birinci cümlesinde, ivedi yargılama usulünde, savunma dilekçesi verme süresi onbeş günle sınırlandırılmış, bu sürenin bir defaya mahsus olmak üzere en fazla onbeş gün uzatılabileceği hüküm altına alınmıştır.

İdari eylem ve işlemlerin nihai hedefi kamu hizmetinin iyi bir şekilde yürütülmesi suretiyle kamu yararının gerçekleştirilmesidir. İdari eylem ve işlemlere karşı açılan davalarda idareler esas itibarıyla kamunun menfaatini savunmaktadır. Dolayısıyla, bu davalarda kamu menfaatlerini savunabilmesi için idarelerin yeterli imkânlarla donatılması gerekmektedir. Bu bakımdan, uyuşmazlığın çözümüne yönelik bilgi ve belgelerin sunulabilmesi, maddi ve hukuki olgulara ilişkin açıklamalarda bulunabilmesi için idarelere yeterli ölçüde savunma imkânı tanınması kamu yararı ve hukuk devleti ilkesinin gereğidir.

İvedi yargılama usulüne tabi olan işlemleri tesis eden idari makamların, kural olarak bu işlemlere karşı açılacak davaların çözümünde gerekli bilgi ve belgeleri bünyelerinde bulundurdıkları ve bu bilgileri hukuki yönden savunma dilekçesine dönüştürecek uzman personele sahip olmaları gerektiği gözetildiğinde, savunma dilekçelerini sunabilmeleri için öngörülen on beş günlük sürenin yeterli ve makul olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Ayrıca davanın niteliğine göre sürenin yetersiz kalması durumunda savunma verme süresi on beş gün süreyle uzatılabilmektedir. Kaldı ki, idari yargı mercileri idarenin savunma dilekçesinde ileri sürdüğü hususlarla bağlı olmayıp resen araştırma ilkesi uyarınca uyuşmazlığın çözümü için gerekli gördüğü her türlü incelemeyi kendiliğinden yapma yetkisine de sahiptir.

Bu itibarla, ivedi yargılama usulüne tabi davaların bir an evvel sonuçlandırılması amacıyla kamu yararı gözetilerek savunma verme süresinin onbeş günle sınırlandırılması kanun koyucunun takdir yetkisinde olup kuralda hukuk devleti ilkesi ile çelişen bir yön bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 36. ve 125. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

cb- Bendin İkinci Cümlesi

Dava konusu bendin ikinci cümlesinde, ivedi yargılama usulüne tabi davalarda savunmanın verilmesi veya savunma verme süresinin geçmesiyle dosyanın tekemmül etmiş sayılacağı kabul edilerek cevaba cevap ve ikinci cevap safhaları ortadan kaldırılmıştır.

Anayasa'nın hak arama hürriyetini düzenleyen 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" denilerek yargı

mercilerine davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır.

Bu kapsamda, yargılama sürecinde hak sahibinin öğrendiği isnat ve iddialara karşı yazılı veya sözlü şekilde açıklama yapabilmesi, karşı isnat ve beyanlarda bulunabilmesi gerekmektedir. Ancak bu hak, davanın taraflarına her konuda sınırsız konuşabilme veya açıklama yapabilme hakkının tanındığı anlamına gelmemelidir. Zira hak arama hürriyetinin mutlak ve sınırsız bir biçimde uygulanması mümkün değildir.

İvedi yargılama usulüne tabi davalarda yargılama sürecinin bir an önce tamamlanması amacıyla cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçesi verme safhalarının kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Anılan davalarda taraflar, birer dilekçe ile iddia, savunma ve delillerini ibraz edebilecektir. Böylece dava dosyası, bir an evvel tekemmül ederek esas hakkında karar verme aşamasına gelecektir. Bu bağlamda, yargılama sürecinin hızlandırılması amacıyla cevaba cevap ve ikinci cevap safhalarının kaldırılarak taraflara birer dilekçe ile iddia ve savunma hakkı tanınması kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır.

Dava konusu kuralla, davacının cevaba cevap hakkı ortadan kaldırılmakla birlikte, idari yargılama usulünde uygulanan resen araştırma ilkesi uyarınca mahkemeler uyuşmazlığın çözümüne etki edecek her türlü bilgi ve belgeyi taraflardan veya üçüncü kişilerden isteme yetkisini haizdir. Bu duruma bağlı olarak, ivedi yargılama usulüne tabi davalarda yargılamanın hızlandırılması amacıyla davacıya cevaba cevap hakkı tanınmaması hak arama özgürlüğünü imkânsız kılacak veya büyük ölçüde güçleştirecek nitelikte değildir.

Diğer taraftan, ivedi yargılama usulüne tabi davalarda savunma süresini onbeş günle sınırlayan kuralın reddine yönelik gerekçeler, idarelerin ikinci cevap hakkının ortadan kaldırılması bakımından da aynen geçerlidir.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 125. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

d- Maddenin (2) Numaralı Fıkrasının (b) Bendi

Dava dilekçesinde, dava konusu kuralla ivedi yargılama usulüne tabi olan uyuşmazlıklarda, dava açmadan önce idari işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması için idareye başvurma hakkının ortadan kaldırılmasının, hak arama özgürlüğünü ve dilekçe hakkını zedelediği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 36. ve 74. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2577 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, ilgililerin haklarında tesis edilen bir idari işleme karşı dava açmadan önce dilerlerse idari işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması için üst makama, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makama başvurabileceği, başvurunun işlemeye başlamış olan idari dava açma süresini durduracağı; (2) numaralı fıkrasında, altmış gün içinde bir cevap verilmezse isteğin reddedilmiş sayılacağı; (3) numaralı fıkrasında ise isteğin reddedilmesi veya reddedilmiş

sayılması hâlinde dava açma süresinin yeniden işlemeye başlayacağı ve başvurma tarihine kadar geçmiş sürenin de hesaba katılacağı hüküm altına alınmıştır.

Dava konusu kuralda ise ivedi yargılama usulünde, 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesinin uygulanmayacağı öngörülmüştür. Buna göre, ivedi yargılama usulüne tabi davalara konu olan idari işlemlere karşı ilgililerin, dava açmadan önce işlemin geri alınması, kaldırılması veya değiştirilmesi istemiyle idareye başvurusu hâlinde ivedi yargılama usulüne tabi uyuşmazlıklar için öngörülen 30 günlük dava açma süresi işlemeye devam edecektir.

İlgililerin haklarında tesis edilen işleme karşı idareye başvuruları ve bu başvurunun olumsuz şekilde sonuçlanması, uyuşmazlığın yargı mercii önüne getirilmesini belli bir süre geciktirmektedir. Kanun koyucunun bu durumu dikkate alarak ivedi yargılama usulüne tabi olan işlemlerden doğan uyuşmazlıkların bir an evvel yargı mercileri önüne getirilerek çözümlenmesi amacıyla, bu işlemlere karşı ilgililerin dava açmadan önce idareye yaptıkları başvurunun dava açma süresini durdurmayacağını öngören kuralı ihdas ettiği anlaşılmaktadır.

İvedi yargılama usulüne tabi olan işlemlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların bir an evvel yargı mercileri önüne getirilerek çözümlenmesi amacıyla kamu yararı gözetilerek, bu işlemlere karşı dava açılmadan önce idareye yapılan başvuruların dava açma süresini durdurmayacağına yönelik kural kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. Ayrıca dava konusu kural, ilgililerin haklarında tesis edilen işleme karşı idareye başvuru hakkını ortadan kaldırmadığı gibi dava açma hakkına yönelik herhangi bir sınırlama da getirmemektedir.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2., ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 74. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

e- Maddenin (2) Numaralı Fıkrasının (c), (f), (h), (i) ve (j) Bentleri

Dava dilekçesinde, ivedi yargılama usulünde dava konusu kurallarla, Danıştay, bölge idare veya idare mahkemelerinde ilk inceleme, dava dilekçesi ile eklerini tebliğe çıkarma, dosyanın tekemmülünden itibaren karara bağlama, temyiz dilekçesini inceleme ve tebliğe çıkarma, temyiz istemini karara bağlama ve kararı tebliğe çıkarma sürelerinin kısaltılmasının ve temyiz aşamasında Danıştaya esas hakkında karar verme yetkisi tanınmasının, adil yargılanma hakkını ihlal ettiği belirtilerek kuralların, Anayasa'nın 2., 36. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Dava konusu kurallarla, ivedi yargılama usulüne tabi davalarda; dava dilekçelerinin yedi gün, temyiz dilekçelerinin üç gün içinde ilk incelemesinin yapılarak aynı sürede tebliğe çıkarılması, davaların en geç bir ay içinde karara bağlanması, ara kararı, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemlerin ivedilikle sonuçlandırılması, Kanun'un temyiz yolunu düzenleyen 48. maddesinin bu maddeye aykırı olmayan hükümlerinin ivedi yargılamaya tabi olan uyuşmazlıklarda da uygulanması öngörülmüştür.

Temyiz incelemesinde Danıştaya, evrak üzerinde yaptığı inceleme sonunda, maddi vakıalar hakkında edindiği bilgiyi yeterli görmesi halinde veya temyizcinin sadece hukuki noktalara ilişkin yahut temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında karar verme, aksi hâlde gerekli inceleme ve tahkikatı yaparak esas hakkında yeniden karar verme, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı bulması

hâlinde kararı bozarak dosyayı geri gönderme yetkisi tanınmış; ayrıca temyiz üzerine verilen kararlara karşı başka bir mercie başvurulmadan kararların kesinleşmesi öngörülmüş, temyiz isteminin en geç iki ay içinde karara bağlanması ve kararın en geç bir ay içinde tebliğe çıkarılması kural altına alınmıştır.

Anayasa'nın 141. maddesinde, "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir.*" denilmek suretiyle davaların makul bir süre içinde bitirilmesi gerekliliği açıkça ifade edilmiştir. Bu ilke gereğince Devlet, yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin tedbirler almak zorundadır. Bu bağlamda, hukuk sisteminin ve özellikle yargılama usulünün, yargılamaların makul süre içerisinde bitirilmesini olanaklı kılacak şekilde düzenlenmesi ve davaların nedensiz olarak uzamasına yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi makul sürede yargılanma ilkesinin bir gereğidir. Ancak bu amaçla alınacak kanuni tedbirlerin yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerektiği de tartışmasızdır. Bu ilkelere uygun olmak kaydıyla yargılama yöntemini belirlemek ise Anayasa'nın 142. maddesi gereğince kanun koyucunun takdir yetkisindedir.

Dava konusu kurallarla Danıştay ve ilk derece mahkemeleri, yargısal işlemleri belirli bir süre içerisinde yerine getirmekle yükümlü tutulmakta, ayrıca Danıştaya temyiz incelemesi aşamasında gerekli inceleme ve tahkikatı yaparak esas hakkında karar verme yetkisi tanınmaktadır. Böylece, ivedi yargılama usulüne tabi davaların yargı mercileri tarafından kısa sürede karara bağlanarak kesin hükümle sonuçlandırılması öngörülmektedir.

Dava konusu kurallarda yer alan süreler, hak düşürücü değil, düzenleyici nitelikte olup yargı mercilerinin ivedi yargılama usulüne tabi davaları hızlı bir şekilde sonuçlandırmaları amacına yöneliktir. Yargı mercilerinin belirtilen süreler içerisinde yargısal işlemleri yerine getirmemesi taraflar açısından herhangi bir hak kaybına neden olmamaktadır.

Bu itibarla, ivedi yargılama usulüne tabi olan davaların, yargı mercileri tarafından kısa sürede sonuçlandırılması amacıyla kamu yararı gözetilerek ihdas edilen dava konusu kurallar kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup adil yargılanma hakkını zedelediği gibi davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını öngören Anayasa'nın 141. maddesiyle de uyumludur.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kurallar Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal istemlerinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 125. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

f- Maddenin (2) Numaralı Fıkrasının (e) Bendi

Dava dilekçesinde ve başvuru kararında, dava konusu kuralla, ivedi yargılama usulüne tabi olan davalarda yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı itiraz hakkının ortadan kaldırılmasının, yürütmenin durdurulması müessesesini etkisiz hâle getirmek suretiyle hak arama hürriyetini daralttığı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 36. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2577 sayılı Kanun'un 27. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, Danıştay veya idari mahkemelerin, idari işlemin uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda,

davalı idarenin savunması alındıktan veya savunma süresi geçtikten sonra gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebileceği; (7) numaralı fıkrasında da, yürütmenin durdurulması kararlarına karşı kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere itiraz edilebileceği hükmü yer almaktadır.

Dava konusu kuralda ise ivedi yargılama usulüne tabi davalarda, yürütmenin durdurulması talebine ilişkin verilecek kararlara karşı itiraz yoluna başvurulamayacağı kural altına alınmaktadır.

Anayasa'nın 125. maddesinin beşinci fıkrasında, idari işlemin uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulmasına karar verilebileceği belirtilmektedir.

Yürütmenin durdurulması kararı, esas itibarıyla kişileri iptal davası sonuçlanıncaya kadar hukuka aykırı idari işlemin olumsuz etkilerinden koruyan, ileride giderilmesi veya düzeltilmesi imkânsız veya zor olan durumları önleyen geçici bir tedbirdir. 2577 sayılı Kanun'un 27. maddesinin (7) numaralı fıkrasında yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı öngörülen itiraz yolunda ise yürütmenin durdurulmasına ilişkin verilen karar, bir üst yargı mercii tarafından yürütmenin durdurulması koşulları yönünden yeniden incelenmektedir.

Anayasa'da yürütmenin durdurulması müessesesine yer verilmekle birlikte yürütmenin durdurulması istemi hakkında verilen kararlara karşı itiraz yolu öngörülmesini zorunlu kılan herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, yürütmenin durdurulması kararına karşı itiraz yoluna başvuru hakkı tanınıp tanınmaması kanun koyucunun takdir yetkisindedir.

Yürütmenin durdurulmasına itiraz üzerine verilen kararlar yürütmenin durdurulması kararı gibi ara kararı niteliğinde olduğundan, davanın esası hakkında verilecek karar yönünden herhangi bir bağlayıcılığı yoktur. İvedi yargılama usulündeki esas amaç yargılamanın en kısa süre içerisinde kesin hükümle sonuçlandırılmasını sağlamaktır. Kanun koyucunun da belirtilen amaç çerçevesinde, ivedi yargılama usulüne tabi davalarda yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlara karşı itiraz yolunu kaldırdığı anlaşılmaktadır.

Bu itibarla, ivedi yargılama usulüne tabi davalarda yargılama sürecinin hızlandırılmasına yönelik olarak yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlara karşı itiraz yolunun ortadan kaldırılması, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup, yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararın tekrar gözden geçirilmesini sağlayan itiraz yolunun kaldırılmış olmasının adil yargılanma hakkını zedeleyen bir yönü bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2., 36. ve 125. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

F- Kanun'un 19. Maddesiyle 2577 Sayılı Kanun'un Başlığıyla Birlikte Değiştirilen 45. Maddesinin (8) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

Dava dilekçesinde, ivedi yargılama usulüne tabi davalarda istinaf yoluna başvuru hakkı tanınmamasının, bu tür davalarda aleyhine karar verilen tarafı hak arama hürriyetinden mahrum

bıraktığı ve bireyleri idare karşısında savunmasız hâle getirdiği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2., 36. ve 125. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2577 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, idare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, başka kanunlarda aksine hüküm bulunsa dahi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde istinaf yoluna başvuruda bulunulabileceği belirtilmiş; dava konusu (8) numaralı fıkrasında ise ivedi yargılama usulüne tabi olan davalarda istinaf yoluna başvurulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Kanun yoluna başvurma hakkı, Anayasa'nın 36. maddesiyle güvence altına alınan hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkı kapsamında olmakla birlikte bu hak her uyuşmazlığın zorunlu olarak iki ya da üç dereceli yargılamaya tabi olmasını gerektirmemektedir. Buna göre, kanun koyucu, uyuşmazlıkların niteliklerini gözeterek, Anayasa'daki yargı ile ilgili temel ilkelere ve güvencelere aykırı olmamak şartı ile yargı yerlerince verilecek kararlara karşı başvurulacak kanun yollarını belirleme konusunda takdir yetkisine sahiptir.

Kanun koyucunun ivedi yargılama usulüne tabi davalarda yargılama sürecini hızlandırmak amacıyla farklı bir kanun yolu sistemi öngördüğü anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, ivedi yargılama usulüne tabi davalarda istinaf yoluna başvuru hakkı kaldırılarak doğrudan temyiz yoluna başvuru usulü getirilmiş, temyiz incelemesinde de Danıştaya istinaf yolundakine benzer şekilde denetim yapma yetkisi verilmiştir. Nitekim, 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendinde, ivedi yargılama usulüne tabi davalarda verilen kararlara karşı onbeş gün içinde temyiz yoluna başvurulabileceği, (i) bendinde ise temyiz incelemesinde Danıştayın gerekli inceleme ve tahkikatı yaparak esas hakkında karar vereceği ve verilen kararların kesin olduğu hüküm altına alınmıştır.

Bu itibarla, ivedi yargılama usulüne tabi olan davaların bir an evvel kanun yolu incelemesinden geçerek kesin hükümle sonuçlandırılması amacıyla bu davalarda istinaf yoluna başvurunun ortadan kaldırılması kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup kuralda adil yargılanma ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 125. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

G- Kanun'un 40. Maddesiyle 2820 Sayılı Kanun'un Başlığıyla Birlikte Değiştirilen 114. Maddesinde Yer Alan ".bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur." İbaresinin İncelenmesi

Dava dilekçesinde, dava konusu kuralda öngörülen cezanın siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydetme suçuyla mücadelede yetersiz kaldığı, suçun mağduru olan kişilerin hukuk güvenliğini hakkaniyet ve ölçülülük ilkelerine aykırı biçimde sınırlandırdığı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2820 sayılı Kanun'un 114. maddesinde, aynı kişiyi bilerek mükerreren üye kaydedenler ile başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayanları üye gibi gösterip kaydedenlerin, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması öngörülmekte iken, dava konusu kuralla madde

metninde değişiklik yapılarak üye başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydetme suçunun cezası, bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezası şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Değişikliğin gerekçesinde, kuralda düzenlenen suç için öngörülen ceza miktarının "*orantılılık ilkesi*" gözetilerek belirlendiği ifade edilmiştir.

Hukuk devletinde, ceza ve ceza yargılamasına ilişkin kurallar, ceza hukukunun ana ilkeleri ile Anayasa'nın konuya ilişkin kuralları başta olmak üzere, ülkenin sosyal, kültürel yapısı, etik değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimleri göz önüne alınarak saptanacak ceza siyasetine göre belirlenir. Kanun koyucu, cezalandırma yetkisini kullanırken toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağı, bunun hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımını ile karşılanacağı, ne şekilde soruşturulacağı, nelerin ağırlaştırıcı veya hafifletici sebep olarak kabul edilebileceği konularında takdir yetkisine sahiptir.

Bu bağlamda kanun koyucunun, korunmak istenen hukuki yararı, suçun niteliğini ve meydana gelen neticeyi de dikkate alarak dava konusu kuralla siyasi partiye yazılı üyelik başvurusu bulunmayan veya mevcut olmayan kişileri gerçeğe aykırı olarak üye kaydedenler hakkında bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezası öngörmesi takdir yetkisi kapsamındadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

H- Kanun'un 69. Maddesiyle 5237 Sayılı Kanun'un 277. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "*veya yapılmakta olan bir soruşturmada,*" ve "*şüpheli veya*" İbarelerinin Madde Metninden Çıkarılmasının İncelenmesi

Dava dilekçesinde, ceza yargılamasının soruşturma evresinde yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs fiilinin suç olmaktan çıkarılmasıyla bu suçlarla etkin bir şekilde mücadelenin engellendiği, Cumhuriyet savcısının işin gerçeğini araştırma ve gerekirse kamu davası açma görevinin ortadan kaldırıldığı belirtilerek kuralların, Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5237 sayılı Kanun'un 277. maddesinde, "*Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı etkilemeye teşebbüs suçu*" düzenlenmiştir. Maddenin (1) numaralı fıkrasında, görülmekte olan bir davada veya yapılmakta olan bir soruşturmada gerçeğin ortaya çıkmasını engellemek veya bir haksızlık oluşturmak amacıyla, davanın taraflarından birinin, şüpheli veya sanığın, katılanın veya mağdurun lehine veya aleyhine sonuç doğuracak bir karar vermesi veya bir işlem tesis etmesi ya da beyanda bulunması için, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs eden kişinin, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmakta iken dava konusu kurallarla madde metninde değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklikle ceza yargılamasının soruşturma evresinde, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs etme fiili suç olmaktan çıkarılmış, bunun sonucu olarak soruşturma evresinin bir sujesi olan şüpheli lehine veya aleyhine bir karar vermesi veya işlem tesis etmesi için, anılan yargılama sujelerini hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs fiili suçun konusunu oluşturamayacağından "*şüpheli*" ibaresi de madde metninden çıkarılmıştır.

Kanun koyucu, tercih ettiği ceza siyasetine uygun olarak Anayasa'nın ve ceza hukukunun temel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla ve cezalandırmadaki amacı gözetererek, suç ve cezayı belirleyebilir ya da daha önce suç olarak kabul edilen bir eylemi suç olmaktan çıkarabilir, gerekirse cezalandırmaktan da vazgeçebilir. Bu bağlamda, belirlenen suç politikası gereğince ceza yargılamasının soruşturma evresinde, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs fiilini belli bir yaptırıma bağlayıp bağlamama konusunda kanun koyucu takdir yetkisine sahiptir.

Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda ve 5237 sayılı Kanun'un ilk hâlinde, yapılmakta olan bir soruşturmada yargı görevi yapanı, bilirkişi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs fiili için herhangi bir cezai yaptırım öngörülmemiştir. Soruşturma evresinde yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs fiili ilk olarak 5.7.2012 tarihli düzenleme ile 5237 sayılı Kanun'un 277. maddesinde suç olarak tanımlanmış, dava konusu düzenleme ile de suç olmaktan çıkarılmıştır. Bu itibarla, ceza yargılamasının soruşturma evresinde, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs etme fiilinin suç olmaktan çıkarılması kanun koyucunun takdir yetkisinde olup dava konusu kuralların hukuk devleti ilkesiyle çelişen bir yönü bulunmamaktadır.

Diğer taraftan, ceza yargılamasının soruşturma evresinde yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkileme fiilinin suç olmaktan çıkarılmasıyla yargılama sujelerini etkilemeye yönelik fiillerin tamamen yaptırımsız kalması da söz konusu değildir. Bu bağlamda, soruşturma evresinde yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı tehdit, şantaj, rüşvet gibi ceza kanunlarında suç olarak tanımlanan fiillerle etkilemeye çalışan kişilere karşı cezai takibat yapılabileceği gibi soruşturma evresinde, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemek amacıyla alenen sözlü veya yazılı beyanda bulunanlar 5237 sayılı Kanun'un 288. maddesi uyarınca elli günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılacaktır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kurallar Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal istemlerinin reddi gerekir.

Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Celal Mümtaz AKINCI ile Erdal TERCAN bu görüşe katılmamışlardır.

I- Kanun'un 71. Maddesiyle Değiştirilen 5271 Sayılı Kanun'un 173. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "*ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hakimliğine*." İbaresinin, (3) Numaralı Fıkrasının, (4) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "*Sulh ceza hakimliği*" İbaresinin ve (6) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "*sulh ceza hakimliğinin*" İbaresinin İncelenmesi

Dava dilekçesinde, dava konusu kurallarla, kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlara yapılan itiraz başvurularını karara bağlama görevinin üç hâkimden oluşan ağır ceza mahkemelerinden alınarak sulh ceza hâkimlerine verilmesinin tabiî hâkim ilkesine aykırı olduğu, suçla mücadelede olumsuz yönde etkilediği ayrıca, kovuşturamama kararını veren Cumhuriyet savcısı ile bu karara yapılacak itirazı inceleyecek sulh ceza hâkiminin aynı yargı çevresinde, muhtemelen de aynı binada görev yapmasının, birbirlerinin kararlarını etkileme ihtimalini artırdığı, bu durumun da ceza yargılamasında maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasına engel oluşturduğu belirtilerek kuralların, Anayasa'nın 2. ve 37. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5271 sayılı Kanun'un 173. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararlara karşı itiraz mercii "*kararı veren cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi*" iken, madde metninde değişiklik yapılarak kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararlara karşı itiraz mercii, "*Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliği*" biçiminde yeniden düzenlenmiştir.

Anılan maddenin (3) numaralı fıkrasında, sulh ceza hâkimine, karar vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görmesi hâlinde o yer Cumhuriyet başsavcılığından talepte bulunabilme, kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulmazsa istemi gerekçeli olarak reddetme yetkisi tanınmış; (4) numaralı fıkrasında, sulh ceza hâkiminin itirazı haklı görmesi durumunda, Cumhuriyet savcısına iddianame düzenleme zorunluluğu getirilmiş; (6) numaralı fıkrasında da sulh ceza hâkiminin itirazı reddettikten sonra Cumhuriyet savcısının, yeni delil varlığı nedeniyle kamu davasını açabilmesi, önceden verilen dilekçe hakkında karar vermiş olan sulh ceza hâkimliğinin bu hususta karar vermesine bağlı kılınmıştır.

Hukuk devletinde, ceza yargılamasına ilişkin kurallar, ceza hukukunun ana ilkeleri ile Anayasa'nın konuya ilişkin kuralları başta olmak üzere, ülkenin sosyal, kültürel yapısı, etik değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimleri göz önüne alınarak saptanacak ceza siyasetine göre belirlenir. Kanun koyucu, ceza yargılamasına ilişkin kuralları belirleme ve bu çerçevede mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi, yargılama usulleri ve yapısı hakkında Anayasa kurallarına bağlı olmak koşuluyla ihtiyaç duyduğu düzenlemeyi yapma yetkisine sahiptir. Nitekim Anayasa'nın 142. maddesinde, mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

Kanun koyucunun mahkemelerin görev, yetki ve yargılama usullerini belirleme yetkisi kapsamında, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlara karşı itiraz mercii olarak sulh ceza hâkimliklerini yetkili kılması takdir yetkisi kapsamında olup kurallarda hukuk devleti ilkesiyle çelişen bir yön bulunmamaktadır.

Öte yandan, hukuk devleti olmanın yargı bağımsızlığını sağlamayı bir ön şart olarak gerektirdiği gözetildiğinde, bu şartın tüm yargı organları yönünden aynı oranda geçerli olduğu kuşkusuzdur. Mahkemelere verilen görev ve yetkileri kullanan hâkimlerin tarafsızlığı, bağımsızlığı, Anayasa ve kanunlara bağlılıkları açısından aralarında bir farklılığın bulunduğu kabul edilemez (Anayasa Mahkemesinin 4.7.2013 tarihli ve E.2012/100, K.2013/84 sayılı kararı). Sulh ceza hâkimleri de diğer tüm hâkimler gibi, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca atanmakta ve Anayasa'nın 139. maddesinde öngörülen hâkimlik teminatına sahip bulunmaktadır. Bu çerçevede, sulh ceza hâkiminin, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararların denetimini ağır ceza mahkemelerine nazaran daha etkisiz şekilde yapacağına veya sulh ceza hâkiminin, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı veren Cumhuriyet savcısıyla aynı mahalde görev yapması nedeniyle etkisi altında kalabileceğine yönelik iddiaların anayasal bir dayanağı bulunmamaktadır.

Anayasa'nın 37. maddesinde, "*Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.*" denilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında belirtildiği gibi "*kanuni hâkim güvencesi*", suçun işlenmesinden veya çekişmenin doğmasından önce davayı görececek yargı yerini kanunun belirlemesi şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir anlatımla kanuni hâkim güvencesi, yargılama

makamlarının suçun işlenmesinden veya çekişmenin meydana gelmesinden sonra özel olarak kurulmasına veya hâkimin atanmasına engel oluşturmaktadır. Bununla birlikte kanuni hâkim güvencesi, yeni kurulan mahkemelerin veya kurulu bulunan mahkemelere yeni atanan hâkimlerin, önceden işlenen suçlara ilişkin hiçbir şekilde yargılama yapamayacakları biçiminde anlaşılmamalıdır. Belirli bir olay, kişi veya toplulukla sınırlı olmamak kaydıyla yeni kurulan bir mahkemenin veya kurulu bulunan bir mahkemeye yeni atanan hâkimin, önceden gerçekleşen uyuşmazlıklara bakması kanuni hâkim güvencesine aykırılık teşkil etmez. Aksi bir durum, rotasyon esasına göre görev yapan hâkimlerin atandığı yerdeki derdest davalara bakmalarına engel oluşturur ki, anılan ilkenin bu durumu amaçladığı söylenemez.

Dava konusu kuralların gerekçesinden, ağır ceza mahkemelerinin iş yükünü azaltmak amacıyla kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlara karşı itiraz mercii olarak sulh ceza hâkimliklerinin yetkili kılındığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlara karşı itiraz mercii olarak sulh ceza hâkimliklerini yetkili kılan kuralların, belirli bir suçun işlenmesinden sonra bu suça ilişkin davayı görececek yargı yerini belirlemeyi amaçlamadığı gibi yürürlüğe girmesini müteakip kapsamına giren tüm davalara uygulanması nedeniyle kanuni hâkim güvencesine aykırı bir yönü de bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kurallar Anayasa'nın 2. ve 37. maddelerine aykırı değildir. İptal istemlerinin reddi gerekir.

Alparslan ALTAN, Osman Alifeyyaz PAKSÜT ve Erdal TERCAN bu görüşe katılmamışlardır. Serdar ÖZGÜLDÜR ise Kanun'un 71. maddesiyle değiştirilen 5271 sayılı Kanun'un 173. maddesinin (3) numaralı fıkrası hariç bu görüşe katılmamıştır.

İ- Kanun'un 80. Maddesiyle Değiştirilen 5275 Sayılı Kanun'un 105/A Maddesinin (4) Numaralı Fıkrasının İncelenmesi

Dava dilekçesinde, adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle cezası hapse çevrilen hükümlülerin, sırf bir miktar parayı Devlet hazinesine ödemedikleri gerekçesiyle denetimli serbestlik tedbirlerinden yararlandırılmamasının infaz hukukunun temel ilke ve kurallarıyla bağdaşmadığı, haklarında doğrudan hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilen ve cezası kesinleşen bir hükümlünün gerekli şartları taşıması hâlinde denetimli serbestlik tedbirlerinden istifade edebilmesine karşın, adli para cezasını ödemeyenlere bu hakkın tanınmamasının eşitlik ilkesini zedelediği belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinde, hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla, maddede belirtilen şartları taşıyanların, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbirlerinden biri veya birkaçının uygulanması suretiyle infaz edilmesine imkân tanınmaktadır. Maddenin (5) numaralı fıkrasına göre, denetimli serbestlik tedbirinden yararlanmaya hak kazanan hükümlüler; kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırma, bir konut veya bölgede denetim ve gözetim altında bulundurma, belirlenen yer veya bölgelere gitmeme ve belirlenen programlara katılma yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutularak cezalarının kalan kısmını ceza infaz kurumu dışında geçirebilecektir.

Maddenin dava konusu (4) numaralı fıkrasında ise adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle cezası hapse çevrilen hükümlülerin bu maddede düzenlenen denetimli serbestlik imkânından yararlanamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Ceza hukukunun, toplumun kültür ve uygarlık düzeyi, sosyal ve ekonomik yaşantısıyla ilgili bulunması nedeniyle suç ve suçlulukla mücadele amacıyla ceza ve ceza muhakemesi alanında sistem tercihinde bulunulması devletin ceza siyaseti ile ilgilidir. Bu bağlamda hukuk devletinde, ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler bakımından kanun koyucu Anayasa'nın temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana kurallarına bağlı kalmak koşuluyla, toplumda belli eylemlerin suç sayılıp sayılmaması, suç sayıldıkları takdirde hangi çeşit ve ölçülerdeki ceza yaptırımlarıyla karşılanmaları gerektiği, hangi hâl ve hareketlerin ağırlaştırıcı ya da hafifletici öge olarak kabul edileceği gibi konularda takdir yetkisine sahip olduğu gibi adli para cezalarının ve seçenek tedbirlerin infazına ilişkin kuralların belirlenmesi konusunda da ihtiyaç duyduğu düzenlemeyi yapma yetkisine sahiptir.

Kanunla, 5275 sayılı Kanun'da değişiklik yapılarak adli para cezasını ödemediği gerekçesiyle cezası hapse çevrilen hükümlüler için yeni bir ceza infaz rejimi getirilmiştir. Bu çerçevede 5275 sayılı Kanun'un "*Adli para cezasının infazı*" başlıklı 106. maddesinde yapılan değişiklikle tebliğ olunan ödeme emri üzerine belli süre içinde ödenmeyen adli para cezalarının, Cumhuriyet savcısının kararı ile para cezasının ödenmeyen kısmına karşılık gelen gün miktarının hapis cezasına çevrilerek, iki saat çalışma karşılığı bir gün olmak üzere kamuya yararlı bir işte çalışma suretiyle infaz edilmesi öngörülmüştür. Madde gerekçesinde, hükümlünün adli para cezasını ödememesi durumunda, cezanın doğrudan hapis cezasına dönüştürülerek infaz edilmesinin önüne geçmek amacıyla kamuya yararlı bir işte çalıştırma suretiyle infazına imkân tanındığı belirtilmiştir. Böylece, adli para cezasını ödemeyen hükümlüler için 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinde düzenlenen denetimli serbestlik tedbirlerinin uygulanmasına ihtiyaç kalmadığından, adli para cezasını ödemeyen hükümlülerin 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi kapsamından çıkarıldığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda kanun koyucunun, süresinde ödenmeyen adli para cezalarının doğrudan hapis cezasına dönüştürülerek infaz edilmesinin önüne geçmek amacıyla anılan cezayı ödemeyen hükümlüler için farklı bir infaz rejimi belirlemesi takdir yetkisi kapsamında olup kuralda hukuk devleti ilkesiyle çelişen bir yön bulunmamaktadır.

Öte yandan Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

5275 sayılı Kanun'da cezaların infazı, ağırlaştırılmış müebbet hapis, hapis ve adli para cezasının infazı gibi farklı rejimler biçiminde düzenlenmiştir. Buna göre infazın şekli, mahkûmiyet konusu cezanın tür ve ağırlığıyla yakından ilgilidir. Ceza siyasetine bağlı olarak farklı infaz şekilleri için farklı kurallar konulması bu ayırımın doğası gereğidir. Adli para cezalarının farklılıkları gözetilerek bu cezaya mahkûm edilenlerin farklı bir infaz rejimine tabi kılınmaları da tamamen infaz hukukunun doğasından kaynaklanmaktadır. Bu itibarla, adli para cezasına mahkûm edilen hükümlüler ile hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm edilen hükümlülerin farklı hukuki konumda olmaları nedeniyle haklarında farklı infaz usullerinin uygulanmasında eşitlik ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu kural Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

VI- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİ

18.6.2014 tarihli ve 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A- 1- 103. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan *"ve 54 üncü."* ibaresine,

2- 15. maddesiyle değiştirilen, 6.1.1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 15. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan *"ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna."* ibaresine,

3- 26. maddesiyle 2577 sayılı Kanun'un 55. maddesinin;

a- (3) ve (4) numaralı fıkralarında yer alan *"ve kararın düzeltilmesi"* ibarelerinin madde metninden çıkarılmasına,

b- (5) numaralı fıkrasında yer alan *"ve kararın düzeltilmesinde"* ibaresinin madde metninden çıkarılmasına,

c- (5) numaralı fıkrasının *"Bu madde ile 53 üncü."* biçiminde değiştirilen ibaresine,

4- 18. maddesiyle 2577 sayılı Kanun'a eklenen 20/A maddesine,

5- 19. maddesiyle 2577 sayılı Kanun'un başlığıyla birlikte değiştirilen 45. maddesinin (8) numaralı fıkrasına,

6- 40. maddesiyle, 22.4.1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun başlığıyla birlikte değiştirilen 114. maddesinde yer alan *"bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur."* ibaresine,

7- 69. maddesiyle, 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 277. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "*veya yapılmakta olan bir soruşturmada,*" ve "*şüpheli veya*" ibarelerinin madde metninden çıkarılmasına,

8- 71. maddesiyle değiştirilen, 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 173. maddesinin;

a- (1) numaralı fıkrasında yer alan "*ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine.*" ibaresine,

b- (3) numaralı fıkrasına,

c- (4) numaralı fıkrasında yer alan "*Sulh ceza hâkimliği*" ibaresine,

d- (6) numaralı fıkrasında yer alan "*sulh ceza hâkimliğinin*" ibaresine,

9- 80. maddesiyle değiştirilen, 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 105/A maddesinin (4) numaralı fıkrasına,

yönelik iptal istemleri, 19.3.2015 tarihli ve E.2014/146, K.2015/31 sayılı kararla reddedildiğinden, bu madde, fıkra, ibare ve değişikliklere ilişkin yürürlüğün durdurulması istemlerinin REDDİNE,

B- 26. maddesiyle 2577 sayılı Kanun'un 55. maddesinin "*Yargılamanın yenilenmesi usulü:*" biçiminde değiştirilen madde başlığı hakkında, 19.3.2015 tarihli ve E.2014/146, K.2015/31 sayılı kararla karar verilmesine yer olmadığına karar verildiğinden, bu madde başlığına ilişkin yürürlüğün durdurulması istemi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

19.3.2015 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VII- SONUÇ

18.6.2014 tarihli ve 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A- 103. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "*ve 54 üncü.*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

B- 15. maddesiyle değiştirilen, 6.1.1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 15. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan "*ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna.*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

C- 26. maddesiyle 2577 sayılı Kanun'un 55. maddesinin;

1- "*Yargılamanın yenilenmesi usulü.*" biçiminde değiştirilen başlığına ilişkin iptal istemi hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA, OYBİRLİĞİYLE,

2- (3) ve (4) numaralı fıkralarında yer alan "*ve kararın düzeltilmesi*" ibarelerinin madde metninden çıkarılmasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

3- (5) numaralı fıkrasında yer alan "*ve kararın düzeltilmesinde*" ibaresinin madde metninden çıkarılmasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

4- (5) numaralı fıkrasının "*Bu madde ile 53 üncü.*" biçiminde değiştirilen ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

D- 18. maddesiyle 2577 sayılı Kanun'a eklenen 20/A maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

E- 19. maddesiyle 2577 sayılı Kanun'un başlığıyla birlikte değiştirilen 45. maddesinin (8) numaralı fıkrasının, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

F- 40. maddesiyle, 22.4.1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun başlığıyla birlikte değiştirilen 114. maddesinde yer alan "*bir aydan üç aya kadar hapis ve elli günden iki yüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur.*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

G- 69. maddesiyle, 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 277. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "*veya yapılmakta olan bir soruşturmada,*" ve "*şüpheli veya*" ibarelerinin madde metninden çıkarılmasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal istemlerinin REDDİNE, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Celal Mümtaz AKINCI ile Erdal TERCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

H- 71. maddesiyle değiştirilen, 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 173. maddesinin;

1- (1) numaralı fıkrasında yer alan "*ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine.*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT ile Erdal TERCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2- (3) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Alparslan ALTAN, Osman Alifeyyaz PAKSÜT ile Erdal TERCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

3- (4) numaralı fıkrasında yer alan "*Sulh ceza hâkimliği*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT ile Erdal TERCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

4- (6) numaralı fıkrasında yer alan "*sulh ceza hâkimliğinin*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT ile Erdal TERCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

I- 80. maddesiyle değiştirilen, 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 105/A maddesinin (4) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

19.3.2015 tarihinde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Serruh KALELİ	Alparslan ALTAN

Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Recep KÖMÜRCÜ

Üye	Üye	Üye
Burhan ÜSTÜN	Engin YILDIRIM	Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN

Üye

Muammer TOPAL

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye

Kadir ÖZKAYA

KARŞIOY

6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 69. maddesi ile, Türk Ceza Kanunu'nun 277. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "veya yapılmakta olan bir soruşturmada" ve "şüpheli veya" ibarelerinin madde metninden çıkarılmasının Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülmüş ve iptal istemi Mahkememizce 9'a karşı 7, oy çokluğu ile reddedilmiştir.

Mahkememizin red gerekçesinin, "Kanun koyucunun ceza siyasetine uygun olarak bir fiili suç olmaktan çıkarması takdir yetkisinde olup kuralın hukuk devleti ile çelişen yönü bulunmadığı, kaldı ki yargı görevini yapanı, bilirkişiyi veya tanığı kanunda suç olarak tanımlanan fiili etkilemeye çalışana ceza takibatı yapılabileceği" şeklinde olduğu görülecektir.

TCK'nun 277. maddesinde yargının herhangi bir dış etki altında kalmasını önlemek ve adil bir şekilde işlemesini sağlamak üzere yargı görevi yapanlar ile bu süreçte yer alan ve yargı kararlarının ortaya çıkmasına katkı sağlayan kişileri hukuka aykırı şekilde etkilemeye yönelik fiiller suç olarak düzenlenmiştir.

Yapılan değişiklik ile ceza yargılamasının soruşturma aşamasının yargı görevi yapanı, bilirkişiye ya da tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs etme fiili suç olmaktan çıkarılmaktadır.

Önceleri yargı görevini yaparken hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs suçu sadece dava aşamasında işlenebilen bir suç iken, 05.07.2012 gün ve 6358 sayılı Kanun ile TCK'nun 277. maddesinde değişiklik yapılmış ve suçun maddi konusunun kapsamına bilirkişi ve tanıklar dahil edilmiş, görülmekte olan dava n şartını yanına, yapılmakta olan soruşturma da eklenmiştir.

Maddenin gerekçesinde, davaların ve ceza soruşturmasını doğruluk, dürüstlük ve gerçeğe ulaşma ilkelerine uygun olarak işlenmesinde ve bu suretle adaletin gerçekleşmesinde bütün tarafların, şüphelinin ve nihayetinde toplumu oluşturan her bireyin yararı bulunduğu, bu nedenle, adil yargılanma hakkını ihlal eden, yargılamanın doğruluk, dürüstlük ve gerçeğe ulaşma ilkelerine uygun olarak işlemesi yönündeki toplumsal beklentiyi zedeleyen tutum ve davranışları önlemek amacıyla anılan suçun ihdas edildiği belirtildiği görülmektedir.

Hal böyle iken, madde metninde tekrar değişiklik yapılıp soruşturma aşamasında yargı görevi yapanı etkilemeye teşebbüs suç olmaktan çıkarılmıştır. Yargı görevi yapanı etkilemeye teşebbüs suçu yargı bağımsızlığının, tarafsızlığının, yargı görevi yapanların irade hürriyetinin korunması amacının ceza kanunu içerisindeki teminatıdır. Bu kapsamda yürütülecek soruşturma ve yargılama adil yargılanma hakkının bir tezahürü yargı organının işleyiş ve saygınlık düzenidir.

Bağımsız ve tarafsız yargı insan temel hak ve özgürlüklerinin en etkin güvencesi, verilecek hükmün objektifliğinden kuşku duyulmasını önleyecek en temel hukuk devleti ilkesi bileşenidir. Savcıda, 5237 sayılı TCK'nun 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre, yargı görevi yapanlardan olduğuna göre, ceza soruşturmasını tarafsız yapma sorumlusu bulunduğu, tarafsızlıklarından şüphe duyulması halinde ise adil yargılanma hakkının ihlal edilmiş olacağı açıktır.

Maddede anılan suç faili herkes olabileceği gibi, her türlü hareketle de işlenebilecektir.

Yasa koyucu elbette hukuk devletinde Anayasa'nın ve ceza hukukunun temel ilkelerine bağlı kalarak, hangi eylemlerin suç sayılıp ne tür bir ceza yaptırımını ile karşılanması gerektiği konularında takdir hakkına sahiptir.

Bu bağlamda kuraldaki gibi ceza siyaseti gereği soruşturma evresinde yargı görevini yapanları hukuka aykırı etkilemeye teşebbüs fiilini suç olmaktan çıkarabilir ve bu kişiler kendilerine karşı işlenecek tehdit, rüşvet, şantaj gibi suç sayılan fiillere karşı Tr Ceza kanunu nezdinde korunmasız değildirler.

Ancak Mahkememiz kararlarında da geçtiği gibi bu takdir yetkisi sınırsız bir keyfilik içerisinde kullanılırsa hak arama hürriyetini düzenleyen Anayasa'nın 36. maddesi, suç ve cezalara ilişkin esasları gösteren Anayasa'nın 38. maddesi ve AIHS'nin 6. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkı kapsamında sorun teşkil edebilecektir.

Ceza yargılamasının, soruşturma ve kovuşturmadan oluşan iki evresi olduğu, AIHS'nin 6. maddesiyle güvence altındaki adil yargılanma hakkının ceza soruşturması sırasında başvurucu hakkında yapılan bir suç isnadıyla uygulamaya başlayacağı kabul edilmektedir.

Özellikle Sözleşme'nin 2. ve 3. maddelerinde yer alan yaşam hakkı ve kötü muamele yasağına ilişkin ihlal kararlarında taraf devletin etkin ve eksiksiz ceza soruşturması yürütmesi yükümlülüğü ve soruşturmanın güvenliği için, soruşturmayı yürütecek kişilerin dış etkilerden uzak, özgür ve tarafsız olmalarının önemine dikkat çekilmektedir. (bkz. Hugh Jordan/Birleşik Krallık B.No. 24746/94, 04.07.2001 §12)

Bu kapsamda ceza soruşturması adil bir kovuşturmanın ön şartı olup, bu evre ceza yargılamasının getirdiği teminatlardan ayrık olarak düşünülemez.

Ceza soruşturması evresinin, ceza hukukunun aradığı maddi gerçeğe ulaşmada ilk ve en önemli basamak olduğu, bu evrede toplanan delillerin verilen tedbir kararlarının, gerek görülen uzman görüşlerinin alınıp gerektiğinde dava açılıp açılmamasına karar verildiği düşünüldüğünde, ceza yargılamasının bir bütün halinde adil ve etkin yürütülmesinde asli öneme sahiptir.

Ceza soruşturması aşamasında yargı faaliyetini yürütene karşı hukuka aykırı şekilde onları etkilemeye yönelik eylemlerin AİHS'nin 6. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkına müdahale olduğu açıktır. O halde yasa koyucunun bu niteliğe haiz bir eylemi azami ölçüde önleme, tedbir alma sorumluluğu da olmalıdır. Demokratik hukuk devletinin kişi hak ve hürriyetlerini adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan engelleri kaldırması, temel amaç ve görevleri arasında olup, adil yargılanma hakkını güvence altına alan mevcut yasal düzenlemeyi kaldırması keyfilik kapsamında kalıp hukuk devleti ve adalet ilkeleri ile bağdaşmayacaktır.

TCK'nun 277. maddesinin önceki düzenlemesi suç teşkil eden fiilin soruşturulması ya da yargılanması aşamasında hiçbir ayırım yapmadan yargı görevini yerine getirenlere karşı hukuka aykırı şekilde etkilemeye teşebbüs eylemini, adaletin gerçekleşmesinde tüm tarafların şüphelinin ve nihayetinde toplumu oluşturan her bireyin yararı bulunduğu, doğruluk, dürüstlük ve gerçeğe ulaşma ilkelerine uygun işlemesi yönünde toplumsal beklentiyi zedeleyen tutum ve davranışlardan kaçınma amacı gerekçesiyle hem dava hem savunma aşamasında suç olarak kabul etmiş iken, bu gerekçede yer alan unsurlardan korunmaya mazhar en ziyade güvenceleri sağlayan yeni bir gerekçe sağlanmadıkça, iptali istenen ibarelerin çıkarılması şeklinde yapılan 277. maddedeki değişikliklerin yargı görevi yapanları, soruşturma aşamasında müdahalelere açık hale getireceği ve ceza soruşturmasının adil ve etkin yapılmadığı algısına sebep olacağından, kural bu hali ile Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırıdır.

Anılan nedenler ile çoğunluk görüşüne katılmamıştır.

Başkanvekili

Serruh KALELİ

KARŞIOY GEREKÇESİ

18.6.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun'un 69. maddesi ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı etkilemeye teşebbüs" başlıklı 277. maddesinde değişiklik yapılarak, madde metnindeki **"... veya yapılmakta olan bir soruşturmada"** ve **"şüpheli veya"** ibareleri madde metninden çıkarılmış ve böylelikle ceza yargılamasının **"soruşturma"** bölümünde, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs etme fiili suç olmaktan çıkarılmıştır. Bu yasal değişiklikle birlikte hazırlık soruşturması evresinde görev yapan cumhuriyet savcılar ile hazırlık soruşturmasında verilen koruma tedbirleri vb. konulardaki hâkim (mahkeme) kararları bakımından 277. madde de düzenlenen suç oluşmayacaktır.

"Hazırlık soruşturması" aşamasının da "kovuşturma" aşaması gibi "adil yargılama"nın bir parçası olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Dolayısıyla, bu aşamada asli ve dolaylı olarak görev yapan yargı mensuplarının da, aynen kovuşturma aşamasında görev yapan yargı mensupları gibi tarafsızlıkları ve yargı bağımsızlıklarının korunması esastır. Adil ve etkin bir şekilde yürütülen ceza soruşturması, adil bir ceza kovuşturmasının ön şartını oluşturduğundan; soruşturma evresinin ceza yargılamasından ayrı olarak düşünülebilmesine imkân yoktur. Dolayısıyla kanun koyucunun, adil yargılamayı güvence altına alan düzenlemeler yaparken ceza yargılamasının hem soruşturma hem de kovuşturma aşamasını dikkate alması gerektiği izahtan varestedir. Esasen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde öngörülen adil yargılanma hakkının, ilgili (şüpheli) hakkında yapılan bir suç isnadıyla başlayacağı genel kabul görmüştür.

Ceza yargılamasının amacı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması olduğundan, ceza hukukunun bireyin haklarını korumaya, güvence altına almaya yönelik fonksiyonunun "adil yargılanma hakkı" yönünden de aynen geçerli olduğu kuşkusuzdur. Yargılamanın başlangıcından (hazırlık soruşturmasından) kesin hükümle sona ermesine kadar olan aşamada cereyan eden yargısal işlemler sonuçta bir bütün teşkil ettiğinden; hangi aşamada olursa olsun yargılama faaliyetini hukuka aykırı şekilde etkilemeye yönelik her türlü fiilin gerçeğe ulaşma amacına zarar vereceği ve adil yargılama ilkesini zedeleyeceği açıktır.

Öte yandan, hukuk devletinde yasa koyucunun izlediği suç ve ceza siyaseti gereği, hangi fiillerin suç olup olmadığını belirlemesi doğalsa da; bu takdir yetkisinin keyfî ve sınırsız olmadığı, yasa koyucunun bu konuda Anayasa'nın 17., 36. ve 38. maddelerinde öngörülen hükümler yanında, ceza hukukunun temel ilkelerini de dikkate almak durumunda olduğu, Anayasa Mahkemesinin yerleşik kararlarında ifade edilmektedir.

"Soruşturma" aşamasının ceza yargılamasından (kovuşturma aşamasından) ayrı olarak düşünülemeyeceği, adil bir ceza yargılamasının ön şartının adil ve etkin bir ceza soruşturmasına dayalı olması gerektiği, soruşturma aşamasının her türlü müdahaleden uzak ve herkes için güvence öngören bir biçimde cereyan etmesinin asıl olduğu, ceza soruşturmasının adil ve etkili şekilde yapılmadığı algısına yol açacak bir düzenlemenin adalet olan inancı ve yargıya olan güveni zedeleyeceği, hukuk devletinde böyle bir algının yaratılmasına yol açacak düzenlemelerde özenle kaçınılması gerektiği hususları dikkate alındığında, iptal istemine konu düzenlemenin Anayasa'nın 2. maddesi ile de bağdaşmadığı görülmektedir.

Açıklanan nedenlerle; ceza yargılamasının soruşturma aşamasında, yargı görevi yapanlarla, bilirkişi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs fiili suç olmaktan

ıkaran dava konusu kuralların Anayasa'nın 2. ve 36. maddeleriyle bağdaşmadığı ve iptali gerektiği kanaatine vardığımızdan; çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

ye	ye	ye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Recep KÖMÜRCÜ	Celal Mümtaz AKINCI

KARŞIOY GEREKÇESİ

18.6.2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un bazı maddelerinin iptali istenmiştir. Bu kapsamda, 69. maddesiyle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 277. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan **"veya yapılmakta olan bir soruşturmada,"** ve **"şüpheli veya."** ibarelerinin madde metninden çıkarılmasına ilişkin değişiklikle; 71. maddesiyle de yine 5271 sayılı Kanun'un 173. maddesinin (1), (3), (4) ve (6) numaralı fıkralarında yapılan değişikliklerin iptali istenmiştir. 5271 sayılı Kanun'un söz konusu 277. ve 173. maddelerinde yapılan değişiklikler, Mahkememiz çoğunluğu tarafından Anayasa'ya uygun bulunarak iptal talebi reddedilmiştir. Aşağıda belirtilen gerekçelerle, Mahkememiz çoğunluğunun görüşüne katılmamız mümkün olmamıştır:

1- 6545 Sayılı Kanun'un 69. Maddesiyle, Türk Ceza Kanunu'nun 277. Maddesinin 1. Fıkrasında Yapılan Değişiklik

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ikinci kitabının *"Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler"* başlığını taşıyan dördüncü kısmının *"Adliye Karşı Suçlar"* başlıklı ikinci bölümünün 277. maddesinde *"Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı etkilemeye teşebbüs suçu"* düzenlenmiştir.

Maddenin 1. fıkrası, 6545 sayılı Kanun'un 69. maddesiyle değiştirilmeden önce şu şekildeydi: *"Görülmekte olan bir davada **veya yapılmakta olan bir soruşturmada** gerçeğin ortaya çıkmasını engellemek veya bir haksızlık oluşturmak amacıyla, davanın taraflarından birinin, **şüpheli veya** sanığın, katılanın veya mağdurun lehine veya aleyhine sonuç doğuracak bir karar vermesi veya bir işlem tesis etmesi ya da beyanda bulunması için, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs eden kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."*

6545 sayılı Kanun'un 69. maddesiyle yapılan değişiklikle;

"Görülmekte olan bir davada gerçeğin ortaya çıkmasını engellemek veya bir haksızlık oluşturmak amacıyla, davanın taraflarından birinin, sanığın, katılanın veya mağdurun lehine veya aleyhine sonuç doğuracak bir karar vermesi veya bir işlem tesis etmesi ya da beyanda bulunması için, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye

teşebbüs eden kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Teşebbüs iltimas derecesini geçmediği takdirde verilecek ceza altı aydan iki yıla kadardır." şeklini almıştır.

Mahkememiz çoğunluğu, yapılan değişikliği, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında görerek, Anayasa'ya aykırı bulmamıştır.

Maddede yapılan değişiklikle, ceza yargılamasının soruşturma evresinde, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs etmek; şüpheli açısından ise, dava aşaması da dahil olmak üzere, leh veya aleyhine yargı görevi yapanı etkilemeye teşebbüs etmek suç olmaktan çıkarılmıştır.

Madde gerekçesinde, Türk Ceza Kanunu'nun 277. maddesinde tanımlanan suçun esasen görülmekte olan bir dava nedeniyle işlenebilen bir suç olduğu, o nedenle soruşturma aşamasının madde metninden çıkarıldığı ifade edilmiştir.

Maddede düzenlenen suçun (mülga)765 sayılı Kanun'daki karşılığını, *"Memuriyet ve Mevki Nüfuzunu Suistimal Edenler ve Memuriyet Vazifelerini Yapmayanlara Ait Cezalar"* başlıklı 232. maddesi oluşturmaktaydı ve etkileme fiillerinin konusu olarak sadece *"hakimler"* gösterilmekte idi.

5237 sayılı Kanun'un ilk halinde ise suçun maddi konusunun kapsamı genişletilerek yargı görevi yapan *"savcı ve avukatlar"* da kapsama dahil edilmiş, suçun işlenebilmesi için de *"bir davanın varlığı"* şartı getirilmiş, böylece yargı görevi yapanları hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs suçu sadece dava aşamasında işlenebilen bir suç olarak düzenlenmiştir.

5.7.2012 tarihli ve 6358 sayılı Kanun'la 277. maddede tekrar değişiklik yapılarak, suçun maddi konusunun kapsamına *"bilirkişi ve tanık"*lar dahil edilmiş ve suçun kapsamına *"görülmekte olan bir dava"*nın yanı sıra *"yapılmakta olan bir soruşturma"* da eklenmiştir.

Yapılan bu değişikliğin gerekçesinde ise, davaların ve ceza soruşturmasının doğruluk, dürüstlük ve gerçeğe ulaşma ilkelerine uygun olarak işlemesinde ve bu suretle adaletin gerçekleşmesinde bütün tarafların, şüphelinin ve nihayetinde toplumu oluşturan her bireyin yararı bulunduğu, bu nedenle, adil yargılanma hakkını ihlâl eden, yargılamanın doğruluk, dürüstlük ve gerçeğe ulaşma ilkelerine uygun olarak işlemesi yönündeki toplumsal beklentiyi zedeleyen tutum ve davranışları önlemek amacıyla anılan suçun ihdas edildiği belirtilmiştir.

6545 sayılı Kanun'un 69 uncu maddesiyle hüküm bir kez daha değiştirilmiş ve yapılan son değişiklikle yukarıda belirtildiği üzere maddenin kapsamı tekrar daraltılmış, ceza yargılamasının soruşturma evresinde, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi ve tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs fiili suç olmaktan çıkarılmıştır. Değişikliğin gerekçesi olarak da, yukarıda ifade edildiği üzere, 277. maddede tanımlanan suçun esasen görülmekte olan bir dava nedeniyle işlenebilen bir suç olduğundan soruşturma aşamasının madde metninden çıkarıldığı belirtilmiştir.

Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı etkilemeye teşebbüs suçunun konusu, *"yargı görevi yapan kişilerle, tanık ve bilirkişiler"*dir. Yargı görevi yapanların kimler olduğu 5237 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde *"hakim, savcı ve avukat"* olarak sayılmıştır.

Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı etkilemeye teşebbüs suçu, Anayasa'nın 36. maddesindeki adil yargılanma hakkı ile 138. maddesinde düzenlenen yargı bağımsızlığının Ceza Kanunu içerisindeki başlıca teminatını oluşturmaktadır. Bu suçla devletin üç erkenden biri olan yargı erki içerisinde görev alan veya yargılama faaliyetlerinde vazife icra eden kişilerin bağımsızlığının, tarafsızlığının ve irade hürriyetlerinin korunması amaçlanmaktadır^[1].

Maddede de düzenlenen suçla korunması hedeflenen hukuki değerin, maddenin gerekçesi de dikkate alındığında, soruşturmanın ve yargılamanın doğruluk, dürüstlük ve gerçeğe uygun şekilde yürütülmesinin sağlanması ve ayrıca taraflar, şüpheli, sanık, katılan veya mağdur açısından adil yargılanma hakkının korunması olduğu anlaşılmaktadır. Bağımsız ve tarafsız bir hakim tarafından yargılanma, adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak kabul edilmiştir. Keza soruşturma aşamasının da tarafsız bir savcı tarafından yürütülmesi zorunluluk arz etmektedir.

Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı etkilemeye teşebbüs suçuyla korunan hukuki yararlarından biri de yargı faaliyetinin tarafsız ve önyargısız bir şekilde yerine getirilmesini sağlamaktır. Yargı görevlilerinin bu kapsamda hakim (ve savcının) tarafsızlığını sağlama amacıyla, hâkimin reddi ve çekinmesi gibi hukuki kurumlar kabul edilmiş, ayrıca yine bu amaca hizmet eden 5237 sayılı Kanun'un 277. maddesinde düzenlenen yargı görevi yapanı, bilirkişi veya tanığı etkilemeye teşebbüs fiili, suç olarak kabul edilmiştir.

Yargının bağımsızlığının ve tarafsızlığının sağlanması, bu konuda halka güven verilmesi, yargıya duyulan güvenin korunması açısından da, gerek soruşturmanın gerekse yargılama aşamasının her türlü etkiden ve yönlendirmeden uzak olarak yerine getirilmesi, genel olarak kamu yararı açısından da bir zorunluluktur. O nedenle, suçun mağduru olabilen yargı görevini yerine getirenler, bilirkişi ve tanık dışında, genel olarak yargı yahut toplumun da mağdur olarak kabul edilmesi takip edilen amaç açısından uygun olur.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Kanun koyucu, hukuk devletinde, ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler bakımından, Anayasa'nın temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana kurallarına bağlı kalmak şartıyla, toplumda belli eylemlerin suç sayılıp sayılmaması, suç sayıldıkları takdirde hangi çeşit ve ölçülerdeki ceza yaptırımlarıyla karşılanmaları gerektiği, hangi hâl ve hareketlerin ağırlaştırıcı ya da hafifletici öge olarak kabul edileceği gibi konularda takdir hakkına sahiptir.

Bu bağlamda, kanun koyucu, belirlenen suç politikası gereğince ceza yargılamasının soruşturma evresinde, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs fiilini belli bir yaptırıma bağlayıp bağlamama konusunda karar verme yetkisine sahiptir. Nitekim dava konusu kural ile kanun koyucu, bu konudaki takdir yetkisini kullanarak ceza yargılamasının soruşturma evresinde yargı görevi yapanı, bilirkişi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs fiilini suç olmaktan çıkarmıştır.

Ceza yargılamasının soruşturma evresinde yargı görevi yapanlarla, bilirkişi veya tanığın hukuka aykırı fiillere karşı tamamen korumasız olduğu söylenemez. Anılan yargılama

suçlularını, tehdit, şantaj, rüşvet gibi Ceza Kanunu'nda suç olarak sayılan fiillerle etkilemeye teşebbüs edilmesi durumunda bu fiilleri işleyen kişilere karşı cezai takibat yapılacağı da açıktır.

Bu açıdan bakıldığında, kanun koyucunun takdir yetkisine dayanarak ceza yargılamasının soruşturma evresinde yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs fiilini suç olmaktan çıkarmasının Anayasa'ya aykırı olmadığı söylenebilir. Ancak, yargı görevini yapanı etkilemeye teşebbüs niteliği taşıyıp da diğer suçların kapsamına girmeyen haller, böyle bir durumda kapsam dışı bırakılmış, suç olarak düzenlenmemiş olmaktadır.

Kanun koyucu izlediği ceza siyaseti gereği, hangi fiillerin suç olarak kabul edileceğine veya edilmeyeceğine ilişkin takdir yetkisini kullanırken keyfi hareket edemez. Bu konuda Anayasa'nın 2., 17., 36. ve 38. maddelerinde öngörülen hükümler yanında ceza hukukunun temel ilkelerini de dikkate almak durumundadır. Keza bir kanun çıkarılırken kamu yararı amacı takip edilerek çıkarılmalıdır. Kamu yararı amacıyla çıkarılan bir kanunun kamu yararına ne kadar hizmet edeceği, kamu yararı için en uygun yolu tercih edip etmediği gibi hususlar, yerindelik denetimi olup, Anayasa Mahkemesinin denetim alanı dışında kalmaktadır. Ancak, Anayasa Mahkemesi çıkarılan bir kanunun kamu yararı amacıyla çıkarılıp çıkarılmadığını denetleyebilmelidir.

Bu açıdan hükümde yapılan değişiklik değerlendirildiğinde, kanun koyucunun soruşturma aşamasında yargı görevini yerine getirenleri etkilemeye teşebbüsü suç olmaktan çıkarırken nasıl bir kamu yararı takip ettiğini, hangi kamu yararı amacıyla kısa bir süre önce değiştirilen hükmü tekrar değiştirerek belirli bir ölçüde eski haline getirdiğini anlamak mümkün olmamaktadır. Yapılan değişikliğin gerekçesine bakıldığında, orada da bir açıklık bulunmamaktadır. Sadece Türk Ceza Kanunu'nun 277. maddesinde tanımlanan suçun esasen görülmekte olan bir dava nedeniyle işlenebilen bir suç olduğu, o nedenle soruşturma aşamasının madde metninden çıkarıldığı, ifade edilmiştir. Bu gerekçe de kendi içinde tutarlı değildir. Zira, yapılan değişiklikle ortaya çıkan hukuki durum gerekçe olarak kullanılmıştır. Oysa, yapılan değişiklikten önce, soruşturma aşamasında da yargı görevini yerine getirenleri etkilemeye teşebbüs suç olarak kabul edilmişti. Şu halde kanunlar çıkarılırken yahut mevcut bir kanunda değişiklik yapılırken kanun koyucunun takip etmesi gereken kamu yararı amacının burada takip edildiğini söylemek zordur. Ayrıca, yukarıda açıklandığı üzere, söz konusu hükümde kısa süre içerisinde çok sayıda değişiklik yapılması, hukuk güvenliği ve istikrar açısından, belirsizliklere neden olabileceğinden, hukuk devleti ilkesine aykırıdır. Belirtilen nedenlerle, hüküm Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır.

Hak arama hürriyetini düzenleyen Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, *"Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."* denilerek yargı mercilerine davacı veya davalı olarak başvurabilme ve adil yargılanma hakkı tanınmıştır.

Yargılama faaliyetini hukuka aykırı şekilde etkilemeye yönelik eylemler ise bireyin adil yargılanma hakkına müdahale niteliği taşır^[2]. Bu nedenle, kanun koyucu, bireylerin adil yargılanma hakkına müdahale niteliğindeki düzenlemelerden kaçınmak ve adil yargılanmayı güvence altına almak amacıyla gerekli tedbirleri almakla da yükümlüdür. Ceza hukukunun bireyin haklarını korumaya, güvence sağlamaya yönelik işlevi kuşkusuz adil yargılanma hakkı yönünden de geçerlidir. Bu hak, kovuşturma aşamasında olduğu gibi, soruşturma aşamasında da riayet edilmesi gereken bir haktır.

6358 sayılı Kanun'la, Türk Ceza Kanunu'nun 277. maddesinde değişiklik yapılarak, suçun maddi konusunun kapsamına "*bilirkişi ve tanık*"lar dahil edilmiş ve suçun kapsamına "*görülmekte olan bir dava*"nın yanı sıra "*yapılmakta olan bir soruşturma*"da eklenmişti. Yapılan bu değişikliğin gerekçesinde ise, yukarıda ifade edildiği üzere, davaların ve ceza soruşturmasının doğruluk, dürüstlük ve gerçeğe ulaşma ilkelerine uygun olarak işleminde ve bu suretle adaletin gerçekleşmesinde bütün tarafların, şüphelinin ve nihayetinde toplumu oluşturan her bireyin yararı bulunduğu, bu nedenle, adil yargılanma hakkını ihlâl eden, yargılamanın doğruluk, dürüstlük ve gerçeğe ulaşma ilkelerine uygun olarak işlemesi yönündeki toplumsal beklentiyi zedeleyen tutum ve davranışları önlemek amacından söz edilmişti. Adil yargılanma hakkı ile sağlanan güvenceler, kovuşturma aşamasına benzer şekilde soruşturma aşamasında da sağlanmalıdır. Soruşturma evresinde yapılan faaliyetler sonucunda elde edilen delillere göre şüpheli hakkında kamu davası açılmasına veya açılmamasına karar verileceğinden, ceza yargılamasının soruşturma evresinde maddi gerçeğin ortaya çıkması için yargı görevi yapanlarla, yargı görevi yapanlara yardımcı olan tanık veya bilirkişilerin, herhangi bir makam veya kişinin etkisi altında kalmadan görevlerini yapmaları ceza yargılamasının bir bütün halinde adil ve etkin bir şekilde yürütülmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

AIHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6. maddesiyle güvence altına alınan adil yargılanma hakkının, ceza soruşturması sırasında başvuru hakkında yapılan bir suç isnadıyla uygulanmaya başlayacağını kabul etmektedir^[3].

Buna göre 6358 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik soruşturma aşamasında adil yargılanma hakkını ihlâl eden tutum ve davranışları önlemeye yöneliktir. Şimdi bu değişiklikten kısa bir sonra 6545 sayılı Kanun'la tekrar değişiklik yaparak, adil yargılanma hakkını ihlâl eden tutum ve davranışları suç olmaktan çıkarmak, hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı açısından Anayasa'nın 36. maddesine açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

Keza, madde metninden "*şüpheli veya*." ibarelerinin çıkarılması, şüpheli açısından adil yargılanma hakkını tehlikeye düşürecek tutum ve davranışların suç olmaktan çıkarılması sonucunu doğurmaktadır. Bu durum, şüpheli açısından, hem soruşturma hem de kovuşturma aşamasında adil yargılanma hakkı ile sağlanan güvencelerin tehlikeye düşmesine neden olmaktadır. O nedenle yapılan değişiklik, bu açıdan da Anayasa'nın 36. maddesine aykırılık teşkil etmektedir.

Diğer taraftan, yapılan değişiklikle, soruşturma aşamasında yargı görevlilerini etkilemeye teşebbüs suç olmaktan çıkarıldığı için, sanki soruşturma aşamasında yargı görevlilerini etkilemeye çalışmanın artık caiz hale getirildiği, bu şekilde davranmanın hukuka uygun olduğunun kabul edildiği gibi bir kanaat doğmaktadır. Bu nedenle soruşturma aşamasında yargı görevlilerini etkilemeye teşebbüs niteliği taşıyan tutum ve davranışların artması ve bu duruma bağlı olarak yargı görevlilerinin bağımsızlığının ve tarafsızlığının yitirilmesi tehlikesi ortaya çıkmaktadır. Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı, yargının temel karakteridir. Yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını zedeleyen, o konuda kuşku duyulmasına neden olan düzenlemeler de, yargı bağımsızlığını düzenleyen Anayasa'nın 138. maddesine aykırılık teşkil eder.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, 18.6.2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 69. maddesiyle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 277. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "*veya yapılmakta olan bir soruşturmada*," ve "*şüpheli veya*." ibarelerinin madde metninden çıkarılmasına ilişkin değişikliğin Anayasa'nın 2., 36. ve 138. maddelerine aykırı olduğu

kanaatinde olduğumuzdan Mahkememiz çoğunluğunun görüşüne katılmamız mümkün olmamıştır.

2- 6545 Sayılı Kanun'un 71. Maddesiyle, Türk Ceza Kanunu'nun 173. Maddesinin 1., 3., 4. ve 6. Fıkralarında Yapılan Değişiklikler

6545 sayılı Kanun'un 71. maddesiyle 5271 sayılı Türk Ceza Kanun'un 173. maddesinin 1., 3., 4. ve 6. fıkralarında değişiklik yapılmıştır; yapılan bu değişikliklerin de iptali istenmiştir.

5271 sayılı Kanun'un 173. maddesinin değiştirilen ve iptal istemine konu edilen ibarelerin de yer aldığı 173. maddesi şu şekildedir:

"Cumhuriyet savcısının kararına itiraz

Madde 173- (1) Suçtan zarar gören, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine itiraz edebilir.

...

(3) Sulh ceza hâkimliği, kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görür ise bu hususu açıkça belirtmek suretiyle, o yer Cumhuriyet başsavcılığından talepte bulunabilir; kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddeder; itiraz edenı giderlere mahkûm eder ve dosyayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Cumhuriyet savcısı, kararı itiraz edene ve şüpheliye bildirir.

(4) (Değişik: 25/5/2005 - 5353/26 md.) Sulh ceza hâkimliği istemi yerinde bulursa, Cumhuriyet savcısı iddianame düzenleyerek mahkemeye verir.

..

(6) İtirazın reddedilmesi halinde; Cumhuriyet savcısının, yeni delil varlığı nedeniyle kamu davasını açabilmesi, önceden verilen dilekçe hakkında karar vermiş olan sulh ceza hâkimliğinin bu hususta karar vermesine bağlıdır."

Kanun'un 173. maddesinin 6545 sayılı Kanun'la değiştirilmeden önceki hali ise şu şekildedir;

"(1) Suçtan zarar gören, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren onbeş gün içinde, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine itiraz edebilir.

...

(3) (Değişik: 18/6/2014-6545/71 md.) Mahkeme, kararını vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görür ise bu hususu açıkça belirtmek suretiyle, o yer sulh ceza hakimini görevlendirebilir. Cumhuriyet başsavcılığından talepte bulunabilir; kamu davasının açılması için yeterli nedenler bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddeder; itiraz edenı giderlere

mahkûm eder ve dosyayı Cumhuriyet savcısına gönderir. Cumhuriyet savcısı, kararı itiraz edene ve şüpheliye bildirir.

*(4) (Değişik: 25/5/2005 - 5353/26 md.) **Mahkeme**, istemi yerinde bulursa, Cumhuriyet savcısı iddianame düzenleyerek mahkemeye verir.*

...

*(6) İtirazın reddedilmesi halinde; Cumhuriyet savcısının, yeni delil varlığı nedeniyle kamu davasını açabilmesi, önceden verilen dilekçe hakkında karar vermiş olan **ağır ceza mahkemesinin** bu hususta karar vermesine bağlıdır."*

Mahkememiz çoğunluğu yapılan değişikliği, Kanun koyucunun mahkemelerin görevini ve yetkisini değiştirebileceği, bunun takdir yetkisi kapsamında olduğu gerekçesiyle Anayasaya aykırı görmemiştir.

Maddede yapılan değişikliğin esas itibari ile 1. fıkra da gerçekleştirildiği, diğer fıkralardaki değişikliklerin ise 1. fıkradaki değişikliğe uyarlanma amacıyla yapıldığı anlaşılmaktadır. Buna göre 1. fıkradaki değişikliğe bakıldığında, Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin karara yapılacak itirazın, daha önce kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine yapılabileceği öngörülmüşken, yapılan değişiklikle bu itirazın kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hakimliği şeklinde değiştirildiğini görüyoruz.

Maddenin 3. fıkrasında, sulh ceza hâkimliğinin, karar vermek için soruşturmanın genişletilmesine gerek görmesi halinde, o yer Cumhuriyet Başsavcılığından talepte bulunabileceği, kamu davasının açılması için yeterli neden bulunmazsa, istemi gerekçeli olarak reddedeceği ve kararı Cumhuriyet savcısına göndereceği; 4. fıkrasında, sulh ceza hâkimliğinin istemi yerinde bulması halinde, Cumhuriyet savcısının iddianame düzenleyerek mahkemeye vereceği, 6. fıkrasında ise sulh ceza hakiminin itirazı reddetmesi durumunda, Cumhuriyet savcısının, yeni delil varlığı nedeniyle kamu davasını açabilmesinin, önceden verilen dilekçe hakkında karar vermiş olan sulh ceza hâkimliğinin bu hususta karar vermesine bağlı olduğu düzenlenmiştir.

Yapılan değişikliğin gerekçesinde, ağır ceza mahkemelerinin iş yükü de dikkate alınmak suretiyle kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlara karşı itiraz merci olarak sulh ceza hakimliklerinin yetkili kılındığı belirtilmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Hukuk devletinde, ceza ve ceza yargılamasına ilişkin kurallar, ceza hukukunun ana ilkeleri ile Anayasa'nın konuya ilişkin kuralları başta olmak üzere, ülkenin sosyal, kültürel yapısı, etik değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimleri göz önüne alınarak saptanacak ceza siyasetine göre belirlenir. Keza ceza yargılamasına ilişkin kurallar belirleme ve bu çerçevede

mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi, yargılama usulleri ve yapısı hakkında da Anayasa ve evrensel ceza ilkelerine uygun olmak kaydıyla gerekli düzenlemeleri yapabilir.

Sulh ceza hakimliği müessesesi, ilk olarak 6545 sayılı Kanun'un 48. maddesiyle 5235 sayılı 10. maddesinde yapılan değişiklikle yargı sistemine girmiştir. 5271 sayılı Kanun'un "*Cumhuriyet Savcısının Kararına İtiraz*" başlıklı 173. maddesinde, kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karara karşı itiraz merci olarak ağır ceza mahkemesi yetkili kılınmakta iken, iptal istemine konu kurallarla bu yetki ağır ceza mahkemesinden alınarak yeni oluşturulan sulh ceza hakimliğine verilmiştir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararına karşı, ağır ceza mahkemesinde itiraz etme ile sulh ceza hakimliğine itiraz etme arasında, herhangi bir nitelik farkının olmadığı söylenemez. Ağır ceza mahkemeleri bilindiği gibi, üç hakimden oluşmakta ve nitelik olarak da ağır cezalı suç ve cezalara bakmaktadır. Sulh ceza hakimlikleri ise, tek hakimden oluşmaktadır ve daha ziyade soruşturma aşamasındaki konuları karara bağlamakla görevli kılınmıştır. Bu açıdan ağır ceza mahkemeleri, sulh ceza hakimliklerine nazaran üst mahkeme konumundadırlar. Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararına karşı, ağır ceza mahkemesinde itiraz edilmesi ve itirazın daha üst mahkeme konumundaki bu mahkeme tarafından incelenip karara bağlanması ile tek hakimden oluşan sulh ceza hakiminin inceleyip karara bağlaması açısından ilgililere verilecek güven ve sağlanacak teminat aynı değildir. Bu durum özellikle, kanunun çıkmasından önce işlenen ve soruşturmasına başlanan suçlar açısından daha belirgindir. O nedenle, yapılan değişiklik hukuk devleti ilkesine ve Anayasa'nın 2. maddesine aykırılık teşkil etmektedir.

5271 sayılı Kanun'un 173. maddesinde değişiklik yapılmadan önce, Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karara yapılacak itiraz için, yukarıda belirtildiği üzere, kararı veren Cumhuriyet savcısının, yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi yetkili kılınmışken, yapılan değişiklikle Cumhuriyet savcısının görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hakimi yetkili kılınmıştır. Bu durumda, kovuşturmaya yer olmadığı kararını veren Cumhuriyet savcısı ile karara itiraz halinde itirazı inceleyecek sulh ceza hakiminin aynı ağır ceza mahkemesinin yargı çevresinde görev yapıyor olmaları sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, kararı veren Cumhuriyet savcısı ile itiraz üzerine kararı inceleyecek hakim aynı il veya aynı ilçede görev yapıyor olmaları da mümkündür. Bu durumun, hem kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararı verecek olan Cumhuriyet savcısının, hem de bu karara itiraz edilmesi halinde itirazı inceleyecek olan sulh ceza hakiminin bağımsızlığını ve tarafsızlığını olumsuz yönde etkilemesi kuvvetle muhtemeldir. Hem savcının, hem de hakim bağımsızlığını ve tarafsızlığını zedelemesi kuvvetle muhtemel böyle bir düzenlemenin yapılması, işyükü gerekçesiyle de bağdaşmamaktadır. Zira, sonuçta aynı sayıda dosyalar, aynı yargı çevresindeki veya en yakın yerdeki ağır ceza mahkemesinin çevresindeki sulh ceza hakimi tarafından incelenecektir. O açıdan, bu yönde bir değişiklik yapmayı haklı kılan hukuki bir zorunluluk olduğunu söylemek güçtür. Bu nedenle, yapılan değişiklik, yargı bağımsızlığını ve tarafsızlığını ihlâl edebilir nitelikte olduğundan, Anayasa'nın 138. maddesine de aykırıdır.

Maddenin 3., 4. ve 6. fıkralarında yapılan değişiklikler de yukarıda belirtilen nedenlerle, Anayasa'nın 2. ve 138. maddelerine aykırıdır.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, 18.6.2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun'un 71. maddesiyle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 173. maddesinin 1., 3., 4. ve 6. fıkralarında yapılan

değişikliklerin Anayasa'nın 2. ve 138. maddelerine aykırı olduğu kanaatinde olduğumuzdan Mahkememiz çoğunluğunun görüşüne katılmamız mümkün olmamıştır.

Başkanvekili

Üye

Alparslan ALTAN

Erdal TERCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

18.6.2014 tarih ve 6545 sayılı Kanun'un 71 nci maddesi ile değiştirilen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 173 nci maddesinin iptal istemine konu (1), (4) ve (6) numaralı fıkraları ile yapılan düzenlemeyle, cumhuriyet savcısının kavuşturmaya yer olmadığına yönelik kararına yapılacak itirazda, evvelce, kararı veren Cumhuriyet Savcısının yargı çerçevesinde görev yaptığı ağır cezamahkemesine **"en yakın ağır ceza mahkemesi"** yetkili iken; Cumhuriyet Savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki **"Sulh ceza hâkimliği"** yetkili kılınmıştır.

Anayasa Mahkemesinin yerleşik kararlarında, yasa koyucunun, ceza yargılamasına ilişkin kurallar belirleme ve bu çerçevede mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi, yargılama usulleri ve yapısı hakkında da, Anayasa'nın diğer kurallarına bağlı kalmak koşuluyla, ihtiyaç duyduğu düzenlemeyi yapma yetkisine sahip olduğu ifade edilmekte; Anayasa'nın 142 nci maddesinde de, mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır.

Anayasa Mahkemesinin 14.1.2015 tarih ve E.2014/164, K.2015/12 sayılı kararının "Karşoy Gerekçesinde" de ifade edildiği üzere, Cumhuriyet Savcısının verdiği kavuşturmaya yer olmadığı kararlarına karşı itirazda yetkili yargı yerinin değiştirilerek "Sulh Ceza Hâkimliği" şeklinde öngörülen düzenleme, bu yönü itibariyle yasa koyucunun takdir yetkisi içindeyse de; kuralların Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 268. maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde, işaret edilen "Karşioy"da açıklanan gerekçelerle sanık hakları yönünden yeterince bir güvence sağlamadığı, belirlilik (dolayısıyla hukuk devleti) ilkesi ile örtüşmediği, bu mahiyeti itibariyle etkili bir kanun yolu olarak nitelendirilemeyeceği, dolayısıyla Anayasa'nın 2. ve 36. maddeleri uyarınca Anayasa'ya uygun düşmediği ve iptali gerektiği değerlendirilmektedir.

Açıklanan nedenlerle, aksi yöndeki çoğunluk kararına katılmıyorum.

KARŞIOY YAZISI

I- 18.6.2014 tarihli, 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına dair Kanun'un 69. maddesiyle, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 277. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "*veya yapılmakta olan bir soruşturmada*" ve "*şüpheli veya*" ibareleri madde metninden çıkarılmıştır. Bu değişiklik, TCK'nun anılan fıkrasında düzenlenen "*Yargı görevini yapan, bilirkişiyi veya tanığı etkilemeye teşebbüs suçu*" soruşturma evresi bakımından suç olmaktan çıkarılarak, sadece kovuşturma evresiyle sınırlı hale getirilmiştir.

Yargı görevini yapan kişilerin kimler olduğu, TCK'nun 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde "*hakim, savcı ve avukat*" olarak sayılmıştır.

Çağdaş hukuk sistemlerinde olduğu gibi, ceza hukukumuzda da soruşturmanın gizliği, yargılamanın aleniliği ilkesi benimsenmiştir. Yine ceza hukukunun evrensel ilkeleri gereği, soruşturma safhasında şüphelinin leh ve aleyhindeki delillerin tam olarak toplanması, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe nedenleri varsa ceza davasının açılması, yeterli şüphe yoksa kişilerin gereksiz yere suçlanmaması gerekmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak, soruşturma safhasında yargı görevini yapanların ve özellikle savcının, bir müdahale söz konusu olmadan, serbestçe ve tarafsızlıkla görevlerini ifa edebilmeleri, bunun için yasal güvencelerin oluşturulması, Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinin gereğidir.

Öte yandan, yine evrensel bir ilke olan, kovuşturmanın iddianamede yer alan suçla ve iddia tarafınca sunulan delillerle sınırlı olarak yapılması ilkesi karşısında da soruşturmanın dış etkilerden arındırılmasının, bu aşamada yargı görevi yapanlara müdahale edilmemesinin önemi açıktır.

Soruşturmanın gizli cereyan eden bir süreç olduğu gözetildiğinde, soruşturma safhasında yargı görevi yapanların etkilenmesinin, bu suçu işlemeye teşebbüs edecekler bakımından kovuşturma safhasına oranla daha kolay, buna karşılık suçun tespitinin ve ortaya çıkarılmasının daha zor olduğu anlaşılmaktadır.

Soruşturma evresi esasen Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkından ayrı olarak düşünülmemelidir. Adil bir yargılamanın ön şartı, adil ve etkin bir şekilde yürütülen ceza soruşturmasıdır. Bir şüphelinin eylemine uyan bir suçtan daha ağır bir suçla gereksiz yere suçlanması, hakkında kişi özgürlüğünden mahrumiyeti içeren, tutuklama dahil bazı tedbirlerin gereksiz yere uygulanmasına ve kişinin mağdur edilmesine yol açabilecektir. İşlenen bir suçun mağduru (ve dava açıldığında katılanı) yönünden de soruşturmanın etkin ve

tarafsız biçimde yapılmasının önemi büyüktür. Soruşturma, şüpheli lehine etkilendiğinde, suçtan zarar görenin hukuk devleti güvencesi altında korunması gereken hakları haledar edilmiş olacaktır. Kaldı ki hukukumuzda şahsi dava imkanı da bulunmamaktadır.

TCK'nun 277. maddesinde düzenlenen suçta korunmak istenen hukuki değer hem soruşturma hem kovuşturma yönünden aynı olduğu halde, iptali istenen kuralla suçun konusunda değişiklik yapılarak, yargı görevini yapanın soruşturma aşamasında etkilenmeye teşebbüs edilmesinin yaptırımsız bırakılması, hukuk devleti gerekleriyle bağdaşmaz. Bu nedenle maddede değişiklik yapan kural, Anayasa'ya aykırıdır.

Kuralın yürürlüğe girmesiyle hukuk aleminde hükmünü icra ettiği ve iptali halinde dahi eski yasa hükmünün kendiliğinden geri gelmeyeceği, bu nedenle iptalde hukuki yarar bulunmadığı öne sürülebilecek ise de; Anayasa Mahkemesinin görevinin yasa koyucu yerine geçerek yasa yapmak olmayıp, yasaların Anayasa'ya uygunluğunu denetlemek olduğu, bu bağlamda yasalaşan bir kuralın Anayasa'ya aykırılığının tespiti suretiyle topluma ve yasa koyucuya anayasal gereklerin sınırları konusunda aydınlatıcı ve uyarıcı bir işlev görmesinin kuvvetler ayrılığına dayalı hukuk devletinin güçlenmesine yardım edeceği gözetildiğinde, açıkça Anayasaya aykırı olan kuralın iptaline karar verilmesinin anayasa yargısı bakımından da önem taşıdığı söylenebilir.

Yukarıdaki nedenlerle iptal isteminin reddine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

II- Kanun'un 71. maddesiyle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 173. maddesinde yapılan değişiklikler:

Bahse konu değişikliklerle, cumhuriyet savcısınca verilebilecek kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlara karşı itiraz mercii, en yakın ağır ceza mahkemesi yerine sulh ceza hakimliği olacak şekilde düzenlenmiştir.

Anayasa'nın 140. maddesinde hakimlik ve savcılık mesleği ve güvenceleri belirtilmiş, 142. maddesinde mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceği öngörülmüştür.

Mahkemelerin görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesi hiç şüphesiz yasa koyucunun takdir alanı içerisinde bulunmakla beraber, bu takdir yetkisinin kullanımı Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletine aykırı olmamak ve 36. maddesinde ifade edilen adil yargılanma hakkı ile bu hakka ilişkin evrensel hukuk kurallarına uygun olmak zorundadır. Bu nedenle, hukuk devletinin gereği olan ceza sisteminin adil ve etkin işleyişi kadar, kişilerin adil yargılanması yönünden de usul kuralları, suçların cezalandırılması, buna karşılık kimsenin işlediği bir suçun cezası olan yaptırımdan daha ağır bir cezaya çarptırılmaması için gerek soruşturma gerek kovuşturma safhalarında adil, etkin bir görev ve yetki dağılımını gerçekleştirmelidir. Ceza davasının açılmasına takaddüm eden soruşturma safhasında uygulanacak usul kurallarının en iyi ve doğru düzenlemeyi yapmaması halinde hukuk devletine ve adil yargılanma hakkına aykırılık söz konusu olacaktır.

Hukuk sistemimizde yargılamaların, suçların ağırlıklarına göre farklı mahkemelerde yapılması, bu bağlamda daha ağır suçlardan açılacak davaların heyet halinde çalışan ağır ceza mahkemelerinde görülmesi esas kabul edilmiştir. Ayrıca suçlar arasında sadece cezanın alt sınırı yönünden değil, özelliklerine göre de farklılaşmaya gidilmiş ve buna göre tutuklama dahil, farklı tedbirler için farklı usuller düzenlenmiştir.

Bir suçun işlendiğini öğrenen cumhuriyet savcısının, karmaşık ve incelenmesi ihtisas gerektiren bir olayda her zaman doğru sonuca varamaması mümkündür. Bu nedenle verilebilecek bir takipsizlik kararına karşı olayı itiraz üzerine inceleyecek olan merciin hem bir kişi yerine üç kişiden oluşan bir heyet olmasının, hem de deneyim ve donanım bakımından tek hakime oranla daha uygun bir konumda bulunmasının önemi açıktır. İşin gereğine daha uygun olan bir sistemin değiştirilerek yeni bir düzenleme yapılmasının, hukuk devleti ve adil yargılanma ilkeleri bakımından açık ve geçerli nedenlerinin olması gerekir. Aksi takdirde yasa koyucunun takdir yetkisini keyfi biçimde kullandığı sonucuna varmak kaçınılmaz olur.

İptali istenen kurallar, ceza soruşturmasının yerleşik sistematiğini bozmakta, ancak bunun yerine daha uygun veya daha güvenceli bir sistem getirmemektedir. Bu nedenle Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine uyarlıktan uzak bulunan düzenlemeye ilişkin kuralların iptali gerekir.

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

^[1] ŞENOL, Cem: 5237 sayılı Kanun'a Göre Yargı Görevi Yapanı, Bilirkişiyi ve Tanığı Etkilemeye Teşebbüs Suçu; İÜHFM, C. LXXI, S. 1, s.1120.

^[2] ÖZEK, Çetin: Adliye Karşı Suçların Hukuksal Konusu; İHFM, C:LV, S 3, Yıl: 1997, s.28,29.

^[3] HARRİS/ BOYLE/ BATES/ BUCKLEY: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, s.206.